

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 4/2005 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehityksistä vuosille 2006—2009

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä maaliskuuta 2005 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtioneuvoston selonteon valtiontalouden kehityksistä vuosille 2006—2009 (VNS 1/2005 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- valtiosihtööri Raimo Sailas, budjettipäällikkö Tuomas Sukselainen, apulaisbudjettipäällikkö Hannu Mäkinen, budjettineuvos Raija Koskinen ja neuvotteleva virkamies Markus Sovala, valtiovarainministeriö
- alivaltiosihtööri Pertti Majanen ja yksikön päällikkö Sinikka Antila, ulkoasiainministeriö
- kansliapäällikkö Matti Ahola ja talousjohtaja Timo Norbäck, puolustusministeriö
- hallitusneuvos Arto Sulonen, sisäasiainministeriö
- taloussuunnittelupäällikkö Matti Väisänen, opetusministeriö
- kansliapäällikkö Jarmo Vaitinen ja talousjohtaja Hannele Laihon, maa- ja metsätalousministeriö
- ylijohtaja Harri Cavén ja yli-insinööri Juha Parantainen, liikenne- ja viestintäministeriö
- teollisuusneuvos Paula Nybergh, kaupp- ja teollisuusministeriö

- apulaisosastopäällikkö Raimo Ikonen ja finanssisihtööri Arto Salmela, sosiaali- ja terveysministeriö
- ohjelmajohtaja Harri Skog ja erikoissuunnittelija Raija Saastamoinen, työministeriö
- talousjohtaja Oili Hintsala ja hallitusneuvos Liisa Linna-Angelvu, ympäristöministeriö
- osastopäällikkö Antti Suvanto, Suomen Pankki
- ylijohtaja Mika Purhonen, Huoltovarmuuskeskus
- ylijohtaja Ossi Niemimuukko, Ratahallintokeskus
- ylijohtaja Martti af Heurlin, Tekes
- johtaja Jukka Hirvelä, Tiehallinto
- puheenjohtaja Gunvor Kronman, kehityspoliittinen toimikunta
- johtaja Martti Kallio, Suomen Kuntaliitto
- tutkimusjohtaja Kari Alho, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- ekonomisti Anssi Rantala, Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos PTT
- tutkimusprofessori Jaakko Kiander, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- puheenjohtaja Ann Selin, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
- ekonomisti Helena Pentti, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- pääekonomisti Jarkko Soikkeli, Suomen Yrittäjät ry.

Kirjallisen lausunnon ovat toimittaneet Valtion asuntorahasto, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT ja Palkansaajien tutkimuslaitos.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Valtionalouden kehyspäättöksellä 11.3.2005 on vahvistettu kehykset vuoden 2006 hinta- ja kustannustasossa seuraavasti: 29 468 miljoonaa euroa vuodelle 2006, 29 583 miljoonaa euroa vuodelle 2007, 30 442 miljoonaa euroa vuodelle 2008 ja 30 554 miljoonaa euroa vuodelle 2009. Jakamattomaksi varaukseksi vuodelle 2006 jää 342 miljoonaa ja vuodelle 2007 215 miljoonaa euroa sekä vuosille 2008 ja 2009 molemmille 300 miljoonaa euroa.

Hinta- ja kustannustasokorjaukset yhdessä rakennemuutosten ja muiden teknisten tarkistusten kanssa nostavat vaalikauden kehystä 934 miljoonaa euroa vuodelle 2006 ja 936 miljoonaa

euroa vuodelle 2007 keväällä 2003 päätetystä tasosta.

Riittävän jakamattoman varauksen turvaamiseksi on hallinnonaloille tässä päätöksessä kohdennettu menojen vähentämisehdotuksia yhteensä noin 150 miljoonaa euroa vuoden 2006 tasolla ja noin 175 miljoonaa euroa vuoden 2007 tasolla. Lisäksi harkinnanvaraisiin määrärahoihin ei paria poikkeusta lukuun ottamatta ole tehty hintatason muutoksen perusteella tasokorotuksia, mikä tuo noin 100 miljoonan euron luokkaa olevan liikkumatilan jakamattomaan varaukseen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Talous- ja työllisyyskehitys

Taloudellinen kehitys on ollut viime aikoina aiemmin arvioitua nopeampaa. Viime vuoden toteutunut kasvu oli saatujen tietojen mukaan 3,7 prosenttia. Kuluvalla vuodellekin ennustetaan vielä 3,3 prosentin kasvua.

Valtioneuvoston kehyspäättös 11.3.2005 pohjautuu arvioon 2,5—3 prosentin talouskasvusta vuonna 2006. Kokonaistaloudellisten laskelmien perusvaihtoehdossa kasvu hidastuisi lähivuosina siten, että se olisi kehyskauden lopulla enää noin 2 prosenttia. Kasvun hidastumisen on todettu johtuvan edessä olevasta työvoiman tarjonnan heikkenemisestä pitkällä aikavälillä, viime vuosien vähäisistä investoinneista ja kansainvälisen kilpailun kiristymisestä. Tulopoliittisen kokonaisratkaisun ja sen yhteydessä päätettyjen veronalennusten arvioidaan toisaalta piristävän talouskehitystä.

Valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat pitäneet selonteossa esitettyä kasvuarviota hieman varovaisena. Erityisesti Suomen vienti voi kasvaa odotettua nopeamminkin; viennin kilpailukyky on hyvä ja Suomen keskeiset vientimark-

kina-alueet Euroopan ulkopuolella kasvavat ripeästi. Oletettavaa kuitenkin on, että tuotannon kasvu muodostuu pääosin kotimaisesta kysynnästä eli kotitalouksien kulutuksesta ja investoinneista.

Taloudelliseen kehitykseen liittyy koko ajan tiettyjä epävarmuuksia. Selvältä näyttää, että maailmantalouden suhdannehuippu ohitettiin jo viime vuonna. Selonteossa on viitattu mm. öljyn hinnan jyrkkään nousuun. Yhdysvalloissa kasvu on hidastumassa eikä euroalueenkaan suurien maiden, esim. Saksan, talous ole kehittymässä odotetulla tavalla. Suomen kannalta on tärkeää, että kolmanneksi suurimmaksi vientimaaksi nousseen Venäjän kasvun odotetaan jatkuvan ripeänä.

Työllisyysasteen oletetaan olevan vuonna 2006 lähes 68 prosenttia ja työttömyysasteen 8 prosenttia. Tämä arvio voi osoittautua optimistiseksi. Työvoiman ikääntymisen vuoksi jo työllisyysasteen pitäminen paikallaan vaatii erityistoimenpiteitä.

Valtiovarainvaliokunta totesi kuluvan vuoden talousarviosta antamassaan mietinnössä VaVM 41/2004 vp, että valtaosa työttömyydestä on luonteeltaan rakenteellista. Sen voittaminen edellyttää voimakkaita toimenpiteitä ja

sitä, että talouselämän kaikki osapuolet tukevat työllisyystavoitteen saavuttamista. Muutoin uhkana on, että Suomen talous ajautuu kehitysuralle, jossa rakenteellinen työttömyys edelleen kohoaa ja hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus vaikeutuu.

Valtiovarainvaliokunta katsoo, että hallituksen tähän asti noudattama talouspolitiikka on ollut onnistunutta. Myöskään asetetusta työllisyystavoitteesta ei tule luopua.

Erityisenä haasteena on estää yhtäältä nuorten, toisaalta ikääntyvien työstä syrjäytyminen. Työvoiman kysyntää pyritään vahvistamaan erityisesti matalapalkkaisessa kokoaikatyössä keventämällä työnantajamaksurasitusta vuoden 2006 alusta lukien. Vaikeutena matalapalkkaisen työn tukemisessa on löytää malli, jossa tuki pystyttäisiin rajaamaan vain tuen tarpeessa oleville työvoimavaltaisille yrityksille. Kysyntälähtöisen työllistämisen edistämistoimet palvelualoilla ja matalapalkka-aloilla ovat valiokunnan mielestä joka tapauksessa tärkeitä ja kiireellisiä. Valiokunta kiirehtiikin valmistelua, jotta esitykset voitaisiin antaa eduskunnalle hyvissä ajoin.

Hallitus on kiinnittämässä erityistä huomiota kaikkein vähävaraisimpien ihmisten aseman parantamiseen. Eduskunta nimenomaisesti edellytti kuluvan vuoden talousarvion käsittelyn yhteydessä, että hallitus arvioi ohjelmansa ja tekeillä olevien selvitysten perusteella tarpeen kaikkein vähävaraisimpien kansalaisten elämäntilanteen helpottamiseen ja tekee tarvittavat toimenpideehdotukset. Valiokunta toteaa, että edellä todetut toimenpiteet matalapalkkaisen työn tukemiseksi ovat vain osa toimenpidevalikoimaa. Kehyspäätöksessä todetaan, että vuoden 2006 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä hallitus tekee päätökset myös muista tarpeellisista toimista vähävaraisimpien toimeentulon parantamiseksi.

Julkinen talous, finanssipolitiikka

Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että valtiontalous on tavanomaisen talouskasvun oloissa vaalikauden lopulla kansantalouden

tilinpidon käsittein mitattuna tasapainossa. Jo vuoden takaisessa selonteossa todettiin, että tämä tavoite näyttäisi jäävän saavuttamatta. Nyt tarkentuneiden tietojen valossa valtiontalouden alijäämäksi arvioidaan noin 1 prosentti suhteessa kokonaistuotantoon vuosina 2006—2007. Valtiontalouden kääntymisen alijäämäiseksi vuonna 2006 ei johdu menojen kasvusta. Alijäämän ennakoidaan syntyvän siksi, että valtion tulot supistuisivat suhteessa bruttokansantuotteen. Veronkevennykset ja veropohjien heikko kehitys johtavat verotulojen kasvun hidastumiseen. Samoin oletetaan, että valtion sekalaiset tulot eivät kasvaisi lainkaan vuosina 2006—2009.

Viime vuonna budjettitalous oli saadun selvityksen mukaan yli 2 miljardia euroa ylijäämäinen. Vielä viime vuoden talousarviota laadittaessa budjettitalouden oletettiin olevan 1,2 miljardia euroa alijäämäinen. Tulot ylittivät noin 1,5 miljardilla eurolla budjetoidun. Tästä osakemyyntitulojen osuus oli noin 1,1 miljardia euroa. Verotuloja kertyi noin 400 miljoonaa euroa talousarviossa ennakoitua enemmän. Talousarviossa varatuista määrärahoista vajaa 700 miljoonaa euroa jäi käyttämättä, mistä kehysten piiriin kuului 450 miljoonaa.

Kehysmenettely ja siihen liittyvä menosääntö ovat yleisesti ottaen olleet toimiva ja tarpeellinen järjestely. Sitovat määräraha-kehykset ovat osoittautuneet hyväksi tavaksi hallita valtion menoja. Talouspolitiikkaan kehysmenettely on tuonut lisää uskottavuutta ja vakautta. Vuoden 2004 toteutum tiedot antavat aiheutta eduskunnan näkökulmasta kuitenkin myös kriittisiin arviointeihin. Eduskunta on valiokunnan käsityksen mukaan sitoutunut vuosittaisten selontekojen yhteydessä kehysten mukaiseen, ei niiden alapuolella olevaan määrärahasoon. Ellei erityisiä perusteita ole, neljäksi vuodeksi päätettyjen kehysten puitteissa vuosittain kertyvää pysyvää säästöä tulisi kyetä käyttämään ko. budjettivuoden lisäksi myös kehyskauden muina vuosina. Tämä edellyttää nykyistä ajantasaisempaa seurantaa, jotta vuoden viimeisessä lisätalousarviossa määrärahoja voidaan suunnata uudelleen. Mahdollisimman reaaliaikainen ja joustava

va menettely mahdollistaisi kertyneen säästön kohdentamisen täydentävässä talousarvioesityksessä myös seuraavan budjettivuoden menokoh-teisiin. Koko kehyskauteen kohdistuva tarkaste-lu olisi saattanut johtaa myös nyt esitettyjen lisä-säästöjen suhteen erilaiseen johtopäätökseen.

Keskeinen syy myös tämänkertaisten määrä-rahakehysten ahtauteen on aiemmin päätetty val-tion ja kuntien kustannustenjaon tarkistukseen liittyvä valtionosuuksien lisäys kunnille. Tähän ei ollut varauduttu kuluva vaalikauden alku-peräisissä määräraha-kehyksissä. Kuten valio-kunta kehyselonteosta antamassaan mietinnös-sä VaVM 3/2004 vp totesi, tällaiset, jo voimassa olleeseen lainsäädäntöön ja toteutuneeseen kustannuskehitykseen perustuvat suuret meno-erät vievät kohtuuttomasti liikkumavaraa lisä-talousarvioilta. Valiokunta ehdottikin em. mie-tinnössään selvitettäväksi, olisiko tämänkaltaiset, lakiin perustuvat menoerät syytä siirtää ke-hyksen ulkopuolelle.

Nykyisen kehysmenettelyn ongelmakohdat tulevat esiin ennen muuta liikenneinfra-struktuurin kehittämisessä, mihin palataan jäl-jempänä.

Valtiovarainvaliokunta toteaa, että kehysten edellyttämät lisäsäästöt kohdentuvat eri hallin-nonaloilla ennen muuta harkinnanvaraisiin mää-rärahoihin. Näitä määrärahoja on runsaasti esi-merkiksi maa- ja metsätalousministeriön ja ym-päristöministeriön hallinnonalalla. Puolustus-ministeriön hallinnonalan lisäsäästöt merkit-sevät leikkausta juuri hyväksytyn turvallisuus-ja puolustuspoliittisen selonteon kehystasoon. Valiokunta pitää tärkeänä, että säästöjen koh-dentamista hallinnonalojen sisällä voidaan vielä muuttaa talousarviovalmistelun yhteydessä.

Hallitus ei ole ehdotettujen lisäsäästöjen ni-missä sisällyttänyt määräraha-kehykseen myös-kään niitä perusteltuja, pienehköjä, selkeästi useampivuotiseksi tarkoitettuja lisäyksiä, jotka eduskunta teki käsitellessään kuluva vuoden talousarvioesitystä. Perustuslain budjettivaltaa koskeviin säännöksiin ja aiempiin kannan-ottoihinsa viitaten valiokunta ei pidä asian-mukaisena, että eduskunta joutuu tekemään sa-

mat, pysyväisluonteisiksi tarkoitetut määräraha-lisäykset aina uudelleen.

Hallitus asettaa tavoitteeksi valtion toimin-nan tuottavuuden ja tehokkuuden lisäämisen sit-en, että seuraavan vaalikauden loppuun men-nessä keskimäärin puolet valtion henkilöstön poistuman johdosta vapautuvista työpaikoista täytetään. Valtiovarainvaliokunta pitää julkisen talouden ja valtionhallinnon tuottavuuden pa-rantamista sinänsä tarpeellisenä. Sen on kuiten-kin perustuttava suunnitelmalliseen henkilöstö-politiikkaan, jossa lähtökohtana on virastojen kyky suoriutua myös jatkossa tehtävistään. Vain tällä tavalla valtionhallinto pystyy kilpailemaan uudessa tilanteessa työvoimasta ja parantamaan palvelukykyään.

Kuntatalous, peruspalveluohjelma

Selonteon liitetaulukossa on arvioitu kuntien ta-louden kehitystä. Arviota voi pitää kuntatalou-den kannalta optimistisena. Kuntien verotulojen arvioidaan tarkasteluperiodin aikana kasvavan 17 prosenttia, kun valtion verotulojen kasvun odotetaan jäävän vain 13 prosenttiin. Kuntien toimintamenojen vuotuisen kasvuvauhdin ole-tetaan hidastuvan viime vuosien 5,5 prosentista 3,5 prosenttiin. Lisäksi kuntien investoinnit su-pistuisivat. Aiempina vuosina kuntien menojen kasvun hidastaminen on osoittautunut vaikeak-si. Kehyskaudella menojen hillintää vaikeuttaa mm. hoitotakuu, joka johtanee terveysten menojen kasvuun. Toiveikkaasta tuloarviosta ja ennako-i-dusta menokurista huolimatta kunnat pysyisivät lähivuosina alijäämäisinä ja niiden nettovelka kaksinkertaistuisi vuosina 2005—2009.

Kuntatalouden tila on huomattavasti kireäm-pi kuin viime syksynä arvioitiin. Kuntien ja kun-tayhtymien vuosikate on saadun selvityksen mu-kaan vuonna 2004 noin 100 miljoonaa euroa ja vuonna 2008 lähes 400 miljoonaa euroa alempi viime vuoden syyskuussa tehtyihin arvioihin verrattuna. Kuntatalouden näkymien heikke-neminen johtuu ennen muuta siitä, että kuntien menojen kasvussa ei ole tapahtunut oletettua tasaantumista. Ennakollisten tilinpäätöstietojen mukaan yhteensä 142 kunnan vuosikate oli

viime vuonna negatiivinen. Samalla kattamaton alijäämä nousi 384 miljoonaan euroon, mikä on asukasta kohden 272 euroa.

Kehyspäätökseen on jo toisen kerran liitetty peruspalveluohjelma. Kuntien peruspalvelubudjettitarkastelun piiriin kuuluvat valtionavut kasvavat vuosina 2006—2009 yhteensä 601 miljoonaa euroa vuoteen 2005 verrattuna.

Myönteistä peruspalveluohjelmassa on, että siinä on otettu huomioon ikärakenteen muutoksen vaikutus. Väestön ikärakenteen ja väestön määrän muutos lisää sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia kehyskaudella yhteensä noin 108 miljoonalla eurolla. Sen sijaan peruspalveluohjelmassa ei ole selkeästi todettu esimerkiksi sitä, että kansallisen terveysthankkeen mukaisia valtionosuuksien lisäyksiä leikataan ensi vuonna 25 miljoonaa euroa ja vuonna 2007 yhteensä 50 miljoonaa euroa. Kansallisen terveysthankkeen valtionosuuksien leikkaukset ovat tapahtuneet tilanteessa, jossa tuottavuuden noususta kertyneet mahdolliset säästötäkään eivät ole vielä todennettavissa. Kuntien vaikea taloudellinen tilanne huomioon ottaen valiokunta ei pidä näitä leikkauksia perusteltuina. Valtionosuuksien leikkauksilla vain vaikeutetaan kuntien mahdollisuuksia suoriutua terveystaloustalousta.

Valtiovarainvaliokunta arvioi peruspalveluohjelmaa uutena instrumenttina ensimmäisen kerran vuosi sitten antamassaan kehyselontekomietinnössä (VaVM 3/2004 vp) ja toistamiseen kuluvan vuoden talousarvioesityksestä antamassaan mietinnössä (VaVM 41/2004 vp). Valiokunta katsoo, että peruspalveluohjelmaa tulee jatkossa kehittää ja pyrkiä siihen, että kuntien kaikki menot otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon kuntatalouden kokonaisuutta arvioitaessa. Tarkoituksena on, että peruspalveluohjelmaa tarkistetaan vuosittain kehysmenettelyn yhteydessä. Saadun selvityksen mukaan tämä tarkistus toimii samalla myös selvityksenä eduskunnalle aiemman ohjelman toteutumisesta.

Valtiovarainvaliokunta katsoo aiempien kannottojensa mukaisesti, että peruspalveluohjelmassa pitäisi kyetä päättämään ja linjaamaan mahdollisimman pitkälle myös seuraavan vo-

den kuntataloutta koskevat asiat. Jotta suunnitelmien yhteensopivuus voidaan varmistaa, tulisi harkita peruspalveluohjelman lakisääteistämistä tai sektorisuunnitelmien sisällön muuttamista niin, että ne yhteensovitettaisiin peruspalveluohjelman kanssa. Peruspalveluohjelmaan tulisi kaikkien lakisääteisten menojen ohella liittää myös alue- ja kuntakohtainen tarkastelu.

Suurimmat haasteet kunnallisten peruspalvelujen järjestämiselle jatkossa ovat nuorten ikäluokkien osuuden väheneminen, ikääntyvien ikäluokkien kasvu ja kilpailu osaavasta työvoimasta sekä muuttoliike. Kaikki nämä edellyttävät huolehtimista kuntien tulopohjasta.

Kehyspäätöksessä on todettu, että kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistus toteutetaan kaksivaiheisesti. Valtionosuuksien määräytymisperusteiden tarkistus tehdään vuonna 2006. Toisessa vaiheessa rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän rakenteita varaudutaan uudistamaan siten, että järjestelmä yksinkertaistuu, lisää tuottavuutta ja kannustaa kuntien yhteistoiminnan lisäämiseen. Valiokunta pitää tärkeänä myös sitä, että vuonna 2008 toteutetaan täysimääräiset indeksitarkistukset.

Rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistuksen ohella valtiovarainvaliokunta korostaa myös kuntien tulorahoituksen vahvistamista. Myös hallituksen käynnistämältä kunta- ja palvelurakennemuutokselta on lupa odottaa tuloksia, vaikka ne tulevatkin viiveellä. Kehyspäätöksen mukaisesti kunnilta edellytetään sellaisia palvelurakennetta ja tuottavuutta koskevia päätöksiä, joilla toimintamenojen kasvu voidaan pitää verotulojen ja valtionosuuksien kasvun asettamissa rajoissa. Tavoitteena tulee jatkossakin olla, että kunnallisten peruspalvelujen saatavuus ja laatu turvataan koko maassa kohtuullisella vero- ja maksurasituksella.

Liikenneinfrastruktuurin rahoitus

Kuten edellä on todettu, kehysmenettely on osoittautunut toimivaksi ja tarpeelliseksi. Se on kuitenkin vaikeuttanut erityisesti liikenneväylien tarkoituksenmukaista ylläpitoa ja kehittämistä.

Keskeinen ongelma on ollut se, että liikenne- ja viestintäministeriön menokehys on ollut jo vaalikauden alusta lukien selvästi alimitoitettu väyläverkon kehittämistarpeisiin nähden. Niu-kasta määräraha-kehystä johtuen väylien kun-nossapitoa ja kehittämistä koskeva suunnittelu on ollut lyhytjänteistä. Lyhytjänteisyys on vai-keuttanut erityisesti perusradanpidon järkevää ja taloudellisesti tarkoituksenmukaista hoitamista, koska rahoitus on perustunut suurelta osin lisä-talousarvioihin. Pitkäjänteistä suunnittelua on vaikeuttanut lisäksi se, että hankkeita koskeva päätöksenteko ja rahoitus on osittain liitetty sat-tumanvaraisiin tai epävarmoihin tapahtumiin, kuten tulopoliittisen sopimuksen syntymiseen tai valtion osakemyyntitulojen kertymiseen.

Eduskunta on useaan kertaan vaatinut lisä-resursseja sekä pitkäjänteisempää liikenneväyläpolitiikkaa. Liikenneinfrastruktuurin kehittä-mistä pohtineen ministerityöryhmän ehdotus oli selkeä edistysaskel tähän suuntaan, mutta halli-tus ei sitoutunut investointisuunnitelmaan sisäl-tyneen rahoitussuunnitelman toteuttamiseen. Käsitellessään vuosien 2005—2008 menoke-hyksiä eduskunta edellytti, että hallitus laatii väyläinvestointiohjelman toteuttamisen mahdol-listavan rahoitussuunnitelman. Hyväksyessään kulu- van vuoden talousarvion eduskunta edellytti, että hallitus ottaa kehyspäätöksen yhteydessä huomioon liikenneväylätyöryhmän esitykset. Menokehyksiin ei ole kuitenkaan tehty selviä muutoksia esitysten toteuttamiseksi. Osana ke- hyskauden 2006—2009 säästötoimenpiteitä lii- kenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle on sen sijaan kohdennettu noin 11 miljoonan euron säästöt, jotka kohdentuvat pääosin tien- ja radan- pittoon.

Valiokunnan mielestä resurssit tulisi mitoiti- ta siten, että liikenneinvestointeja voidaan teh- dä tasaisesti koko vaalikauden ajan. Volyymin suhteen ei tulisi olla suuria heilahteluja myös- kään vaalikausien välillä. Pitkäjänteisen suun- nittelun ja rahoituksen puuttuessa tilanne on täl- lä hetkellä se, että vuonna 2006 ei voida aloittaa yhtään uutta kehittämishanketta. Ne hankkeet, joiden aloittamisesta on jo päätetty, alkavat vaa- likauteen nähden loppupainotteisesti. Uudet

käynnistyvät väylähankkeet eivät kuitenkaan kompensoi vuosina 2005—2007 päättyviä hank- keita, vaan investointien arvioidaan supistuvan noin 100 miljoonaa euroa. Nykyiset tiedossa olevat hankepäätökset vähentävät infra-alan ko- konaistyöllisyyttä arviolta vuosittain 2 000 työntekijällä vuosina 2006 ja 2007. Investoin- tien tason arvioidaan nousevan vuoden 2004 ta- solle vasta vuonna 2008.

Valiokunta pitää merkittävänä epäkohtana myös sitä, että liikennehankkeet ovat eriarvoi- sessa asemassa keskenään riippuen niiden budje- tointitavasta. Perinteisessä toteuttamistavassa rakentamiskustannukset sisältyvät valtion ta- lousarvioon niinä muutamina vuosina, joina hanketta rakennetaan. Hankkeen rahoitus hanki- taan valtion lainana tai suoraan budjettirahoituk- sen kautta. Rahoituskustannukset eivät sisälly liikenne- ja viestintäministeriön menokehyk- seen, ja ylläpito- ja hoitokulut vaikuttavat perus- väylänpidon kustannuksiin vasta hankkeen val- mistuttua.

Elinkaarimallin keskeinen ominaisuus on se, että rahoitusvastuu siirtyy projektiyhtiölle. Ra- hoituskustannukset ovat siten korkeammat kuin julkisen sektorin investointien, mutta rahoitus- kulut kompensoituvat muun muassa parantu- neella tehokkuudella ja innovatiivisuudella. Ra- hoituskustannukset sisältyvät aikanaan palvelu- maksuihin, joita valtio alkaa maksaa hankkeen valmistuttua. Elinkaarihankkeissa rahoituskulut sisällytetään hankkeen kokonaiskustannuksiin ja kustannukset sisältyvät kaikilta osin liikenne- ja viestintäministeriön menokehykseen.

E18 Lohja—Muurla elinkaarihankkeen val- tuus on 700 miljoonaa euroa, josta rakentamis- kustannuksiksi arvioidaan 330 miljoonaa euroa ja rahoitus- ja ylläpitokustannuksiksi 365 mil- joonaa euroa. Valtio alkaa maksaa palvelumak- sua vuonna 2008. Sitä ennen hankkeesta aiheu- tuu vain projektin hoitoon liittyvät noin 6 mil- joonan euron kulut. Hanke vie kuitenkin kehys-estä ja kulu- van vaalikauden investoinneista suuren osan, vaikka siitä aiheutuvat kustannus- vaikutukset ajoittuvat vasta seuraaviin vaalikau- siin. Mikäli E18-hanke rahoitettaisiin ns. perin- teisenä mallina, liikenne- ja viestintäminis-

terion nykyisestä menokehyksestä voitaisiin suunnata 365 miljoonaa euroa muihin hankkeisiin.

Useimmissa väylähankkeissa perinteinen budjettirahoitus on sopivampi rahoitustapa, mutta suurissa väyläinvestoinneissa elinkaarimalli voi olla tehokkaampi ja kokonaisuutena edullisempi toteuttamistapa. Rahoituskustannukset eivät kuitenkaan ole suoraan vertailukelpoisia. Kehys- ja budjettitekniikka eivät myöskään saisi estää hankkeen toteuttamista elinkaarimallilla, mikäli se jossakin tilanteessa osoittautuu perinteistä rahoitusmallia tehokkaammaksi toteuttamistavaksi.

Elinkaarimallin kohtelu menokehyksissä ei vastaa kehysmenettelyn perimmäistä ajatusta, jossa kuhunkin kehyskauteen kohdistetaan vain ko. kehyskaudella realisoituvat menot. Menetelyä on tältä osin korjattava pikaisesti siten, että se koskee myös elinkaarihanketta E18 Lohja—Muurla (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Liikenne- ja viestintäministeriö on 12.4.2005 asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotus uusien pitkäjänteisten rahoitustapojen käyttöönottoamisesta tienpidossa. Työryhmän määräaika päättyy 31.3.2006. Valiokunta pitää työryhmän asettamista erittäin tärkeänä ja kiirehtii sen ehdotusten toteuttamista.

Valiokunta toteaa, että tehokas liikennejärjestelmä on yksi talouskasvun edellytyksistä. Kannattavilla liikenneinfrastruktuuri-investoinneilla voidaan lisätä Suomen kilpailukykyä ja parantaa kansantalouden tuottavuutta ja toimintaedellytyksiä niin, että jatkossa talouskasvu muodostuu suotuisammaksi ja julkisen talouden tila paremmaksi. Liikenneverkon saattaminen ajanmukaiselle tasolle on tärkeää myös tasapainoisen aluekehityksen ja liikenneturvallisuuden kannalta.

Liikennehankkeiden järkevä ja tarkoituksenmukainen toteuttaminen edellyttävät ehdottomasti sitä, että hankkeista ja niiden rahoituksista päätetään hyvissä ajoin, jolloin ne voidaan toteuttaa hallitusti ja taloudellisesti optimaalisella tavalla. Näin voidaan tehostaa myös maanrakennusalan resurssien tasaista käyttöä, vähentää liikennehankkeisiin liittyvää epävarmuutta ja

vauhdittaa kaavoitusta sekä elinkeinoelämän investointeja.

Valiokunnan mielestä Suomen liikenneinfrastruktuurin ylläpito ja kehittäminen edellyttävät pikaisesti selkeää lisärahoitusta. On siksi välttämätöntä, että jo ensi vuoden talousarviossa osoitetaan perusväylänpitoon määrärahat, joilla voidaan varmistaa väyläverkon turvallisuus ja toimivuus. Jotta investointien supistuminen voidaan välttää vuosina 2006 ja 2007, on myös uusista kehittämishankkeista päätettävä mahdollisimman pian. Perusradanpidossa ilmenneisiin akuutteihin korjaustarpeisiin (esim. Jyväskylä—Tampere-rataosuus) on löydettävä tarpeellinen lisärahoitus jo kuluvan vuoden lisätalousarviossa.

Valtion osakemyyntitulojen käyttöä liikenneinvestointeihin ei voida pitkällä tähtäyksellä pitää perusteltuna ja kestäväenä rahoituslähteenä tulojen sattumanvaraisuuden vuoksi. Tässä tilanteessa, jossa myyntituloja on kertynyt huomattavan paljon ja jossa väyläverkon ylläpito ja kehittäminen edellyttävät pikaisesti selkeitä lisäresursseja, on myyntituloja kuitenkin kyettävä suuntaamaan liikenneväyläinvestointeihin viimeistään ensi vuoden talousarviossa. Myyntitulojen käyttöperiaatteita tulee jatkossa sinänsä kehittää ja joustavoittaa.

Kehitysyhteistyön rahoitus

Hallitus on sitoutunut kehitysyhteistyömäärärahojen kasvattamiseen hallituskauden aikana yhteensä noin 220 miljoonalla eurolla. Lisäys tarkoittaa, että vuonna 2007 saavutetaan nykyisillä BKTL-arvioilla noin 0,44 prosentin BKTL-osuus. Tämä tavoite kirjattiin viimeksi valtioneuvoston viime vuoden maaliskuussa vahvistamaan kehityspoliittiseen ohjelmaan. Hallitusohjelman mukaisesti YK:ssa sovittuun 0,7 prosenttiin BKTL:stä pyritään vuoteen 2010 mennessä, yleinen talouskehitys kuitenkin huomioon ottaen.

Kehyspäätöksessä on varauduttu varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahojen noin 194 miljoonan euron kasvuun vuosina 2006—2009. Käytännössä tämä linjaus tarkoittaa, että vuo-

den 2008 määrärahat jäädytetään vuoden 2007 tasolle. Kehyskauden viimeisenä vuonna 2009 päästäisiin näillä näkymin 0,48 prosentin BKTL-osuuteen, kun aiemmin vahvistettu tavoite tähtäsi 0,55 prosenttiin.

Valtiovarainvaliokunta pitää välttämättömänä, että kehitysyhteistyön rahoituksessa voidaan noudattaa hallitusohjelmassa ja kehityspoliittisessa ohjelmassa vahvistettua linjaa. Tämä edellyttää saadun selvityksen mukaan viiden miljoonan euron lisäystä kehyspäätöksessä määritellyyn tasoon vuosille 2006 ja 2007 sekä valmiutta palata vuoden 2008 määrärahasoon. Tällä tavalla voidaan parhaiten turvata myös Suomen uskottavuus kansainvälisissä yhteyksissä.

Muita havaintoja

T&K-panostukset. Kehyspäätöksen mukaan hallitus vahvistaa talouskasvun osaamis pohjaa lisäämällä tutkimuksen ja tuotekehityksen voimavaroja ja parantamalla tutkimuksen ja sen taloudellisten sovellutusten yhteensovittamista. Kauppa- ja teollisuusministeriön tutkimus- ja tuotekehitysmenoja lisätään yhteensä 30 miljoonalla eurolla. Myös Suomen Akatemian tutkimusvaroja lisätään. Lisäksi yliopistojen yhteistyötä ja tutkimusrahoituksen rakennetta kehitetään. Innovaatiotoiminnan tulosten tehokasta hyödyntämistä tuotteiksi ja uusiksi yrityksiksi edistetään toimilla, jotka puuttuvat tunnistettuihin markkinapuutteisiin.

T&K-toiminnan kasvu Suomessa on tahtunut ja yritysten T&K-kehitys on suuntautunut aiempaa enemmän lyhytjänteisempään suuntaan. Lisäpanostukset ovat tässä tilanteessa erittäin tervetulleita ja välttämättömiä kilpailukyvyn ja talouskasvun vahvistamiseksi. Ne eivät kuitenkaan ole vielä riittäviä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen eivätkä esim. globalisaatioyöryhmän tekemien ehdotusten toteuttamiseen. Valiokunta korostaa erityisesti liiketoimintaosaamisen sekä muiden sellaisten toimenpiteiden tehostamista, jotka parantavat tuotteiden ja

innovaatioiden kaupallistamista ja tuotteiden saamista markkinoille. Niin ikään on tärkeää vahvistaa osaamista sekä poistaa osaamiskapeikkoja.

Merenkulun huoltovarmuus. Merikuljetusten volyymi on kasvanut viime vuosina, mutta suomalaisten alusten osuus niin vienti- kuin myös tuontikuljetuksissa on merkittävästi vähentynyt. Suomalainen tonnisto on menettänyt markkinaosuuttaan erityisesti vientikuljetuksissa. Tämä johtuu osittain kilpailun kiristymisestä ja osittain siitä, että suomalaisten varustamojen hankkimaa uutta tonnistoa on siirretty suoraan muiden maiden rekisteriin. Lainsäädännön uudistaminen ei ole myöskään tuonut sellaisia vaikutuksia, joita sillä alun perin tavoiteltiin. Aivan viime aikoina merenkulun tilanne on vielä entisestään huonontunut siinä määrin, että alan huoltovarmuus on jo tällä hetkellä kriittinen. Valiokunta pitää tilannetta huolestuttavana ja edellyttää hallitukselta ripeitä toimia tilanteen korjaamiseksi, jotta laivojen ulosliputus voidaan estää.

Ympäristötyöt. Valiokunta on useita kertoja kiinnittänyt huomiota vesistö- ja ympäristötöiden määrärahatilanteeseen. Tilanne on erittäin huolestuttava, sillä ympäristötöiden määrä kasvaa koko ajan, mutta määrärahakehys alenee vuonna 2006 ja edelleen vielä vuonna 2007. Maassamme on runsaasti pikaista kunnostusta vaativia pilaantuneita maa-alueita. Tehtyjen arvioiden mukaan ympäristö- ja terveysriskien vuoksi tulisi kunnostaa kiireellisesti 250 kohdetta. Lisäksi vesistöjen tila on heikentynyt rehevöitymisen vuoksi, ja lähivuosina tulisi käynnistää lukuisia uusia siirtoviemärihankkeita. Ympäristötyöt ovat hyvin työllistäviä. Niillä voidaan vähentää myös Itämeren ja muiden tärkeiden vesialueiden kuormitusta. Valiokunta pitää välttämättömänä, että ympäristötöiden tarve otetaan aiempaa paremmin huomioon ja että määrärahasoa korotetaan ensi vuoden talousarviossa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella valtiovarainvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta päättää lähettää tämän mietinnön valtioneuvostolle tiedoksi ja tarpeellisia toimenpiteitä varten ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus muuttaa kehysmenettelyä välittömästi niin, että se mahdollistaa elinkaarimallin ja muiden uusien rahoitusmallien käyttämisen yhtäläisesti perinteisen rahoitus-tavan kanssa.

Helsingissä 22 päivänä huhtikuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Olavi Ala-Nissilä /kesk
vpj. Matti Ahde /sd
jäs. Christina Gestrin /r
Jyri Häkämies /kok (osittain)
Kyösti Karjula /kesk
Jari Koskinen /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Reijo Laitinen /sd (osittain)
Maija-Liisa Lindqvist /kesk
Mika Lintilä /kesk (osittain)
Pekka Nousiainen /kesk
Markku Rossi /kesk
Matti Saarinen /sd (osittain)
Anni Sinnemäki /vihr

Kari Uotila /vas
Jukka Vihriälä /kesk (osittain)
vjäs. Arto Bryggare /sd (osittain)
Klaus Hellberg /sd (osittain)
Mikko Immonen /vas (osittain)
Bjarne Kallis /kd (osittain)
Esko Kiviranta /kesk (osittain)
Mikko Kuoppa /vas (osittain)
Eero Lämsä /kesk (osittain)
Olli Nepponen /kok
Maija Perho /kok (osittain)
Maija Rask /sd (osittain)
Pia Viitanen /sd.

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja
valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä valtiontalouden kehyksistä vuosille 2006—2009 (VNS 1/2005 vp) kiinnitetään mielestäni aivan liian vähän huomiota valiokunnassa kuultavina olleiden asiantuntijoiden kriittisiin lausuntoihin.

Lähivuosien tulevasta talouskehityksestä valitsee tutkimuslaitoksissa melko samansuuntaisia olettamuksia. Varovaisimmat ennusteet esitivät ETLA ja Palkansaajien tutkimuslaitos. Talouskehitykseen vaikuttaa paljon tekijöitä, joihin Suomi voi vaikuttaa vain välillisesti ja rajallisesti. Merkittävimpiä koko maailman talouden vaikuttavia tekijöitä ovat raaka-aineiden ja energian, erityisesti öljyn, hinnan kehitys sekä se, jatkuuko USA:n kotitalouksien yli varojen eläminen ja sen seurauksena heikko dollari. Huomattava merkitys julkisen sektorin taloudelle tulee lisäksi olemaan niillä arvaamattomilla EY-tuomioistuimen ratkaisuilla, jotka voivat johtaa suuriin veromenetyksiin. Tämä ei koske vain Suomea vaan erityisesti tärkeitä kauppakumppanimaitamme Saksaa ja Englantia.

Epävarmoista tekijöistä huolimatta Suomi selviytynee tulevien vuosien haasteista monia muita EU-maita paremmin. Kauan jatkunut vaihtotaseen ylijäämä on vahvistanut kansantalouttamme. Julkisen sektorin velka on hyvin hallinnassa, ja vakaussopimuksen kriteerien täyttäminen ei tuottane meille vaikeuksia.

Hallitus on toiveikas ja ennustaa sen harjoittaman politiikan johtavan siihen, että työttömyysaste vuonna 2009 on laskenut 6,5 prosenttiin. Huomattavista verohelpotuksista huolimatta verotulot tulevat kasvamaan vuosi vuodelta. Valtion velka kasvaa määrällisesti, mutta sen osuus BKT:stä laskee. Kuntien tilikauden tulos kääntyy plussaksi. Hallituksen ennusteiden mukainen kehitys ei ole ollenkaan huono, mutta hallituksen suunnittelemaat toimenpiteet näihin tavoitteisiin pääsemiseksi eivät kaikkia vakuuta ja kaiken lisäksi palvelutaso laskee monilla kansalaisten kannalta tärkeillä aloilla.

Veropolitiikka

Hallituksen kehyspäättöksen mukaan veropolitiikka näyttää noudattavan jatkossakin entistä linjaa, jonka mukaan veronkevennykset keskitetään pääasiallisesti tuloveronkevennyksiin. Epäilyjä näiden tuloveronkevennysten työlisyyksivaikutuksista on esitetty yhä enemmän. Selonteossa mainitut veroratkaisut tulevat myös kasvattamaan tuloeroja, mikä ei voi olla hallituksen tavoitteena. Mielestäni verotuksen rakenteeseen tulisi tehdä huomattava muutos. Johtotähtenä tulisi noudattaa tuota yksinkertaista ja hyvää periaatetta "verottaa lievästi sitä, mitä ihminen ja yhteiskunta tarvitsevat, ja ankarammin sitä, mitä ei tarvita". Tämän periaatteen noudattaminen johtaisi myös pisteverojen laajempaan käyttöönottoon.

Kehitysyhteistyö

Kaikkein voimakkainta kritiikkiä on esitetty kehitysyhteistyömäärärahojen tavoitteesta luopumisesta. UM:n edustaja on todennut, että tämä johtaa "hyvin kriittiseen tilanteeseen" ja että se "herättää todella kielteistä huomiota". Todetakoon, että hallituksen kehitysyhteistyöpoliittinen linja voi muodostua esteeksi YK:n turvallisuusneuvoston jäseneksi pääsemisellemme. YK:n pääsihteeri Kofi Annan on nimittäin julkisesti esittänyt, että yhtenä jäsenyyden kriteerinä tulisi olla se, miten hakijamaa on pysynyt sen asettamassa kehitysyhteistyötavoitteessa.

Puolustusmäärärahat

Asiantuntijoiden mukaan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon hyväksymisen jälkeen tehdyt leikkaukset ovat "melkoinen isku puolustuksemme uskottavuudelle ja jota ei myöhemmin voida korvata".

Irtsanomisia tulee todennäköisesti vuonna 2007. Voikin oikeutetusti kysyä, onko kehyselonteko tältä osin ristiriidassa puolustus-

doktriinimme kanssa eli onko puolustuksemme uskottava sen jälkeen, kun siihen on kohdistettu "melkoinen isku"

Kuntatalous

Asiantuntijat eivät usko kuntatalouden kehityvän selonteossa mainittuun suuntaan, vaan pelkäävät, että kuntien taloudelliset ongelmat jatkuvat. Suurinta kritiikkiä on kohdistettu siihen, ettei täyttä indeksikorjausta tehdä kuntien valtionosuuksiin. Epävarmuus työmarkkinatukiudistuksen vaikutuksista kuntatalouteen sekä vuosien 2006 ja 2007 leikkaukset kansallisesta terveyshankkeesta lisäävät kuntien huolia tulevaisuudesta.

Liikenne ja huoltovarmuus

Huoltovarmuuskeskus katsoo, että viime vuosien kehitys laivojen ulosliputuksessa on johtanut siihen, että "huoltovarmuutemme on heikentynyt ja on keskuksen mielestä erittäin kriittinen." Ulkomaankaupan kuljetuksista oman tonnistomme määrä on viidessä vuodessa pudonnut 40,1 prosentista 32,7 prosenttiin.

Tiehallinnon toteamukset

Investoinnit

Tieinvestointien taso alenee, eikä vuonna 2006 käynnisty yhtään uutta hanketta. Ministerityöryhmän linjaamien hankkeiden käynnistäminen uhkaa jäädä suunnitelman asteelle. Investoinnit ovat viime vuosina olleet 140 miljoonan euron luokkaa. Suunnitelmien toteuttaminen edellyttäisi vuosittain noin 190 miljoonaa, mutta suunnitelmakaudella ne painuvat alle 100 miljoonan euron vuodessa. Tyly johtopäätös on se, että "anetuilla kehyksillä palvelutaso alenee".

Perustienpito

Kehyksessä perustienpidon rahoitustaso on 556 miljoonaa euroa. Tiehallinnon asiantuntijakäsitys perustienpidon rahoitustasosta on 710 miljoonaa euroa/vuosi. Kehyksen määräraha on

vuositasolla noin 50 miljoonaa euroa pienempi kuin mitä se oli 2000-luvun alussa. Ilman lisäämäärärahaa "siltojen kunnon heikkenemistä ei voida pysäyttää", ja tästä kärsivät ennen kaikkea ne tiepiirit, joissa on paljon siltoja.

Ratahallintokeskus

Erilaiset rajoitukset rataosuuksilla kasvavat koskemaan noin 700 km:ä, eli ne lähes kaksinkertaistuvat nykyisestä. Kehysrahoitustaso ei pidä missään muodossa sisällään vähäliikenteisten ratojen perusparannusta, jonka seurauksena liikennepalvelut heikkenevät entisestään niiden alueilla.

Kehys merkitsee useiden rataosuuksien ja junayhteyksien liikenteiden lakkauttamista sekä junaliikenteen supistuksia.

Ehdotus

Edellä esitetyn perusteella ehdotan

mietinnön perusteluissa lausuttavaksi:

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy sellaisiin verorakenteellisiin muutoksiin, jotka edistävät työllisyyttä, lisäävät energiatuotantomme omavaraisuutta sekä vahvistavat kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten taloudellista asemaa.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa menokehyksessä liikenteelle varattua määrärahaa niin, että palvelutaso liikenteen kaikilla aloilla säilyy vähintään nykyisellä tasolla.*
3. *Eduskunta edellyttää, että kehitysyhteistyömäärärahoja korotetaan vuosittain niin, että Suomi vuonna 2010 saavuttaa 0,7 prosentin bruttokansantulo-osuuden, johon se on sitoutunut.*
4. *Eduskunta edellyttää, että kuntien valtionosuuksien indeksitarkistus suoritetaan täysimääräisesti.*

Helsingissä 22 päivänä huhtikuuta 2005

Bjarne Kallis /kd

VASTALAUSE 2

Perustelut

Työllisyyskehitys ei noususuhdanteesta huolimatta ole edelleenkään riittävää

Kehysselonteossa todetaan kansainvälisen talouskehityksen kääntyneen heikkenevään suuntaan ja Suomenkin osalta noususuhdanteen huipun olevan jo ohitettu. Vuoden 2004 on todettu olleen maailmantalouden kasvun kannalta paras ainakin yhteen sukupolveen. Kuluvana vuonna riskit ennakoitua heikommasta talouskehityksestä ovat kasvaneet niin maailmantaloudessa, Euroopassa kuin Suomessakin. Erityisesti öljyn hinnan kehitys tulee vaikuttamaan talouskehitykseen kaikkialla. Toinen talouskehityksen uhkakuva Euroopassa ja Suomessa liittyy valuuttakurssien kehitykseen. Suomessa kokonaistuotannon kasvu on edelleen kotimaisen kysynnän varassa, eikä vienti ole päässyt käyntiin toivottavalla tavalla. Myös vientihinnat ovat kehittyneet heikosti suhteessa tuontihintoihin, mikä hidastaa tulojen kehitystä suhteessa tuotannon kasvuun. Kotimaista kysyntää ylläpitävät osaltaan hallituksen toteuttamat, kokoomuksen linjan mukaiset veronkevennykset. Näidenkin veronkevennysten vaikutukset voivat kuitenkin jäädä hyvin vähäisiksi, kun samanaikaisesti sosiaalivakuutusmaksut nousevat ja kunnissa verotusta kiristetään. Näin ollen verotus voi pahimmassa tapauksessa jopa kiristyä, mikä edelleen heikentää talous- ja työllisyyskehityksen mahdollisuuksia.

Mikäli noususuhdanteen huippu todellakin ylitettiin jo viime vuoden puolella, on tilanne vakava erityisesti työllisyyskehityksen suhteen. Hallituksen tärkein lupaus on ollut lupaus 100 000 uudesta työpaikasta vaalikauden aikana. Tilastokeskuksen Työvoimatilaston vuosikatsauksen mukaan vuonna 2004 työllisiä oli keskimäärin 2 365 000 henkilöä eli saman verran kuin vuonna 2003. Viime kuukausien työllisyyskehitys on kyllä ollut suotuisaa, mutta silti riittämätöntä suhteessa sekä vallinneeseen nou-

susuhdanteeseen että hallituksen työllisyys-tavoitteeseen. Kehysten perustelumuiotiossa todetaankin suoraan, ettei työllisyystavoitteen saavuttaminen ole näköpiirissä. Työllisyyskehitys on pudonnut kauas siitä kasvu-urasta, jolla sen pitäisi olla tavoitteen toteutumiseksi. Kehyksen taustalla olevan laskelman mukaan talouskasvu hidastuu vaalikauden lopulla noin 2 prosentin tasolle, jolloin kasvun tarjoama veto myönteiselle työllisyyskehitykselle heikkenee selvästi. Selonteossakin ennakoitu heikentyvä talouskehitys johtaa siihen, ettei työttömyydestä aiheutuvien menojen voida arvioida ainakaan laskevan.

Kokoomus korostaa työllisyysasteen nousun olevan välttämätöntä hyvinvointipalvelujen ja tulonsiirtojen rahoitusmahdollisuuksien varmistamiseksi pidemmällä aikavälillä. Hallituksen työllisyyspolitiikan epäonnistuminen on konkreettisimmin nähtävissä valtiontalouden tasapainon kehityksessä. Hallituksen kehysselontekoon sisällyttämä leikkauslista on konkreettinen osoitus siitä, miten heikkona jatkunut työllisyyskehitys vaikuttaa mahdollisuuksiin panostaa hyvinvointiyhteiskuntaan. Hallitus joutui karsimaan kehyspääatöksellä hallinnonalojen menoja 150 miljoonaa vuoden 2006 tasolla ja 175 miljoonaa vuoden 2007 tasolla. Näistä leikkauksista huolimatta valtiontalouden tasapaino kääntyy kuluvana vuonna 0,7 prosenttiyksikköä alijäämäiseksi suhteessa bruttokansantuotteeseen. Vuonna 2006 alijäämä nousee yhteen prosenttiin kokonaistuotannosta. Hallitusohjelmaan kirjattu tavoite kansantalouden tilinpidon mukaisesta tasapainosta vaalikauden loppuun mennessä jää näin ollen toteutumatta. Selonteossa esitetyn mukaisesti valtio ottaa kehyskaudella uutta velkaa keskimäärin 2 miljardia euroa vuodessa ja vuosittaiset korkomenot nousevat 500 miljoonalla eurolla vuoteen 2009 mennessä. Erityisesti korkomenojen nousu on pois hyvinvointiyhteiskuntaan käytettävistä rahoista. Kun samanaikaisesti kuntatalouden ennustetaan pysyvän alijää-

mäisenä, jää koko julkisen talouden ylijäämä yksin työeläkerahastojen varaan. Julkisen talouden alijäämä olisi siten laskenut vuosituhannen vaihteen 7 prosentista suhteessa kokonaistuotantoon reiluun 1,5 prosenttiin vuoteen 2009 mennessä.

Tiukka menokuri on tietyiltä osin täysin perusteltua, mutta toisaalta samalla selkeässä risti-riidassa hallituksen politiikalleen asettamien tavoitteiden kanssa. Erityisesti talouden rakenteellisten ongelmien ratkaiseminen on hyvin tärkeää lähivuosina, mikäli hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus halutaan tulevaisuudessakin turvata. Mahdollisesti tilapäiseksi jäävä kohtuullisen vahvan kasvun vaihe olisi pitänyt paremmin hyödyntää talouden pidemmän aikavälin vakauden ja työllisyyden kasvun turvaamiseksi. Nousuhanne on paras mahdollinen aika ns. rakenteellisten toimien toteuttamiseen eli talouden kasvupotentiaalin vahvistamiseen ja julkisten menojen kasvun hillintään. Nyt hallitus on ainoastaan tyytynyt olemassa olevaan tilanteeseen ilman mitään todellisia uudistuksia. Kehyselonteko jatkaa jo vuonna 2003 sovittua linjaa, johon on tehty ainoastaan hinta- ja kustannuskorjauksia ja muita teknisiä muutoksia. Selonteosta vahvistuu hallituksen kykenemättömyys päätösten tekemiseen, sillä vaalikaudella toteutettavat uudistukset olisi pitänyt aloittaa viimeistään vuoden 2006 alusta lähtien. Talouden kasvuedellytysten ja työllisyyskehityksen turvaaminen vaatisi hallitukselta rohkeita toimia ja jopa harkittua riskinottoa talouspolitiikassaan. Onnistuessaan uudistava talouspolitiikka lisäisi merkittäväällä tavalla kansalaisten hyvinvointia ja parantaisi valtiontalouden tilaa.

Hallitus ei panosta riittävästi sellaisiin talouskasvun edellytyksiin, jotka loisivat pohjaa hyvinvointiyhteiskunnan säilymiselle ikääntymiskehityksen aiheuttaessa sekä menopaineita että työikäisen väestön määrän supistumisen. Esimerkiksi panostukset osaamiseen ovat edelleen riittämättömiä saamaan aikaan merkittäviä kasvuvaikutuksia. Tutkimus- ja kehitystoiminnan kasvu on vuonna 2004 taipunut sekä kokonaismäärässä että yritysten T&K-toiminnassa. Yritysten T&K-toiminta on muuttumassa myös ai-

kaisempaa lyhytjänteisemmäksi. Yrityksiä tulisikin kannustaa T&K-toimintaan lisäämällä julkista T&K-rahoitusta vähintään hallitusohjelman alkuperäisten linjausten mukaisesti. Myös väyläverkon rappeutuminen heikentää yritysten toimintamahdollisuuksia ja talouden kasvuedellytyksiä. Sekä T&K-toiminnan vähentyminen että väylien heikentyvä kunto vaikuttavat suoraan tuottavuuden kehitykseen, jonka turvaaminen on entistä tärkeämpää väestön ikääntyessä. Julkisten menojen kasvun hillitsemiseksi hallituksen strateginen valinta näyttää olevan kuntatalouden kurjistaminen yhä kireämmäksi. Tällä tavoin ainoastaan pakotetaan kunnat epätarkoituksenmukaisiin lyhyen aikavälin leikkaustoimiin, joilla ei välttämättä ole pysyviä vaikutuksia kustannusten kehitykseen. Uusien tehokampien toimintatapojen etsiminen ja palvelutuotannon uudelleenjärjestelyt jäävät tällaisessa ympäristössä helposti toteuttamatta.

Paljon kertova esimerkki hallituksen kyvyttömyydestä päätösten tekemiseen on ns. matalapalkka-alojen tukimalli. Kokoomus on koko hallituskauden ajan vaatinut tämän hallitusohjelmassa luvattun työnantajamaksukokeilun pikaisista toteuttamista. Hallitusohjelmassa uusi tukimalli luvattiin ottaa käyttöön jo vuoden 2004 aikana. Tämän jälkeen hallitus on useaan otteeseen lykännyt tukiratkaisusta päättämistä. Vuoden 2003 budjettiriihen päätöksellä tukiratkaisua siirrettiin vuoden 2005 alkuun. Kevään 2004 kehysriihessä ratkaisu luvattiin valmistella samaisen kevään aikana. Kesän 2004 budjettiriihessä päätettiin, että uudistus toteutetaankin vasta vuonna 2006. Varsinaisten päätösten lupailtiin sisältyvän vuosien 2006—2009 kehyselontekoon. Hallitus päättikin kehysriihessä kohdentaa vuositasolla 150—200 miljoonaa euroa työvoiman kysynnän vahvistamiseen matalapalkkaisessa kokoaikatyössä vuoden 2006 alusta lähtien. Hallitus ei kuitenkaan päässyt sopimukseen mistään muusta kuin järjestelmään osoitettavasta rahasummasta. Vaikein päätös eli varsinainen tukimalli siirrettiin jälleen kerran jatkovalmisteluun ja kesän budjettiriiheen. Asiantuntijakuulemisten perusteella on kaiken lisäksi käynyt selväksi, että panostuk-

sena 150—200 miljoonaa euroa on riittämätön, eikä uudistukselta siten voida odottaa merkittäviä työllisyysvaikutuksia. Näin ollen koko tukiratkaisu näyttää vesittyneen jo ennen kuin edes tukimallista on lopullista tietoa. Mallin osittainen rahoitus ns. järjestelmän sisältä ainoastaan heikentäisi entisestään tuesta saatavia potentiaalisia työllisyysvaikutuksia.

Kokoomus on tarjonnut useaan otteeseen omia ratkaisujaan työllisyyden ja talouskasvun tukemiseksi. Viimeksi helmikuussa kokoomus julkisti raportin, joka sisältää kaikkiaan 39 konkreettista toimenpide-esitystä, jotka olisi pääosin mahdollista toteuttaa vielä kuluvan vaalikauden aikana. Toimenpide-esitykset liittyvät investointien lisäämiseen ja pääomamarkkinoiden toiminnan edistämiseen, työllistymisen ja työllistämisen kannustamiseen sekä kansantalouden osaamisresurssien kerryttämiseen ja hyödyntämiseen. Lähtökohtana on se, että ilman talouskasvun ja työllisyyssasteen nousua on nykyisenkaltaisen hyvinvointiyhteiskunnan säilyttäminen vaikeaa, jos ei mahdotonta. Esitämme mm. kannustin- ja tuloloukkujen purkamisen aloittamista, syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kuntoutuskokeilun vakinaistamista, kuntouttavan työtoiminnan velvoittavuuden ikärajan nostamista, vajaakuntoisten työllistämisedellytysten parantamista, kotitalousvähennyksen ylärajan nostoa sekä perhevapaiden kustannusten nykyistä tasapuolisempaa korvaamista.

Kuntatalouden heikentyminen jatkuu

Kehysselontekoon sisältyvässä peruspalveluohjelmassa todetaan selkeästi kuntatalouden huolestuttavasti heikkenevä tilanne ja rahoituksen riittävyyden ongelmallisuus. Kuntien taloustilanne onkin kuluvalla vaalikaudella kiristynyt monilla eri mittareilla mitattuna, ja kuntien yhteenlaskettu vuosikate on kuluvana vuonna painumassa lähes 140 miljoonaa euroa heikommaksi kuin viime vuonna. Vuonna 2004 negatiivisen vuosikatteen kuntia oli 137 ja vuotta aikaisemmin 64. Sisäasiainministeriö on laskenut, että näiden kuntien määrä lisääntyisi kuluvana vuonna 211:een. Tuloveroprosenttia nosti vuodelle 2005 yhteensä 136 kuntaa ja laski yksi kunta.

Kuntien keskimääräinen tuloveroprosentti nousi siten 18,12 prosentista 18,3 prosenttiin. Nostajien lukumäärä on suurempi kuin koskaan vuoden 1990 jälkeen.

Hallitukselta ei näytä löytyvän valmiutta kuntatalouden tilanteen korjaamiseksi. Luvattu valtionosuuksien kokonaisuudistus on kutistunut järjestelmän joidenkin osien tarkistuksiksi, joissa vain muutamiin kunta-valtiosuhteen ongelmiin etsitään ratkaisua. On jo nyt selvää, etteivät toteutettavat kosmeettiset uudistukset tuo kunnille lisärahaa tai muuten korjaa kuntatalouden ongelmia. Kuntien palvelurakenteen uudistamistyötä ollaan samanaikaisesti aloittelemassa, mutta tämänkin työn tulokset ovat siirtyneet seuraavan hallituksen toteutettavaksi uudistustyön käynnistyttyä vasta puolivälissä vaalikautta. Kokoomus sen sijaan teki omat konkreettiset esityksensä kunnallisen palvelutuotannon monipuolistamisesta ja markkinoiden hyödyntämisestä jo vuoden 2004 keväällä raportissa "Enemmän ja parempia palveluita". Myöskään hallituksen eduskunnalle hiljattain toimittama ns. hallintoselonteko ei tuonut kunnille mitään uutta. Kaikki poliittisesti merkittävät ja vaikeat asiat, kuten esimerkiksi kuntarakenneremontti, oli tässäkin selonteossa laitettu edelleen jatkovalmisteluun.

Itse peruspalveluohjelmaa on kyllä viime vuodesta pystytty jonkin verran parantamaan mm. kuntatalouden rahoituksen riittävyyttä ja ikärakenteen muutoksen vaikutuksia käsittelevien osioiden kohdalla. Peruspalveluohjelma on kuitenkin edelleen suurimmilta osin ainoastaan nykytilan kuvausta, eikä siitä ole saatu todellista ohjauksen ja kehittämisen työvälinettä. Erityisesti peruspalveluohjelman arviot kuntien tulo- ja menokehityksestä todettiin asiantuntijakuulemisissa jälleen kerran hyvin optimistisiksi toteutuneen kehityksen valossa. Peruspalveluohjelmassa oletetaan kuntien menokasvun nyt hidastuvan ensi vuodesta alkaen ja verotulojen lisääntyvän selkeästi enemmän kuin valtion verotulojen. Kuntien toimintamenot ovat kuitenkin kasvaneet viime vuosina keskimäärin 5½ prosenttia vuodessa. Kuntatalouden näkymien heikentymisen katsotaankin perustuvan siihen, ettei

kuntien menojen kasvu ole tasaantunut aiemmin tehtyjen oletusten mukaisesti. Kehyskaudella 2006—2009 väestön ikärakenteen muutos vaikuttaa enenevässä määrin kuntien menoihin, joten on epätodennäköistä, että menojen kasvu saataisiin nopeasti kuriin. Toisaalta viime vuosina kuntien verotulot ja valtionosuudet ovat todellisuudessa kasvaneet keskimäärin 3½ prosenttia vuodessa. Peruspalveluohjelman toiveikkaista meno- ja tuloarvioista huolimatta kuntatalouden arvioidaan pysyvän lähivuosina kokonaisuudessaan alijäämäisenä ja kuntien nettovelan melkein kaksinkertaistuvan vuoteen 2009 mennessä. Mikäli ohjelman optimistiset arviot eivät toteudu, on kuntatalouden ahdinko vielä syvempi. Asiantuntijakuulemisissa onkin todettu, ettei kehysseuranteen linjaa voida kuntatalouden osalta pitää kestäväenä.

Kunnille maksettavat valtionosuudet näyttävät peruspalveluohjelman mukaan nousevan, mutta tämä nousu johtuu lähinnä lakisääteisestä kustannustenjaon tarkistuksesta sekä 75 prosentin indeksikorotuksista. Myöskään verotuksessa tehdyistä muutoksista aiheutuvat kompensatiot eivät tuo kunnille lisärahaa, vaikka näkyvätkin valtionosuuksien kasvuna. Itse asiassa veronkevennysten kompensointi valtionosuuksia korottamalla ainoastaan kaventaa kuntien itsehallintoa. Samanaikaisesti hallitus on ottanut kunnilta pakkolainan ajettuaan eduskunnassa läpi päätöksen lykätä lakisääteisestä kustannustenjaon tarkistuksesta aiheutuvat maksatukset pääosin tuleville vuosille. Yhteensä 194 miljoonan euron osuuden maksaminen on siirretty jopa ensi vaalikauden puolelle, kun aikaisemman käytännön mukaan koko puolen miljardin suuruinen tarkistus olisi pitänyt maksaa vuosien 2005 ja 2006 aikana. Hallituksen toimet eivät näin ollen tuo lisärahaa kunnille eivätkä paranna kuntien mahdollisuuksia tuottaa enemmän ja laadukkaampia palveluja. Tilannetta heikentävät entisestään kuntien vastuulle kaadetut uudet velvoitteet ja tehtävät, kuten hammashuollon laajentaminen, koululaisten iltapäivätoiminta ja hoitotakuu. Kunnat maksavat pääosin toteutetut kotihoidon tuen korotukset ja osittain myös työmarkkinatuen uudistuksen, jolla osavastuu työt-

tömistä siirretään kunnille. Sanomattakin on selvää, että kunnat ovat jatkossa entistä enemmän kovilla palvelujen tuottamisessa. Kokoomus on todennut, että hallituksen pitäisi vähintään toteuttaa kustannustenjaon tarkistus selvästi päätettyä nopeammassa aikataulussa ja etupainotteisesti.

Terveystalouden hoitotakuun voimaantulo kuluvana vuonna vaatisi huomattavasti suurempaa resursointia. Tästä huolimatta hallitus teki kehysriihessä päätöksen leikata kansallisen terveysprojektin määrärahoja yhteensä 50 miljoonalla eurolla vuosina 2006 ja 2007. Kyseessä on valtion yksipuolinen päätös, jolla se pienentää omaa osuuttaan kuntia velvoittavan hoitotakuun kustannuksista. Hoitotakuun on joka tapauksessa arvioitu lisäävän kuntien menoja 145 miljoonalla eurolla. Jo ilman kehyspäätöksen leikkauksia tämä lisäkustannus on ollut niin suuri, että koko hoitotakuun toteutuminen on tiedetty kunnille suureksi lisäponnistukseksi. Käytännössä nyt tehtyä leikkausta on perusteltu sillä, ettei kunnissa ole tapahtunut palvelutuotannon tehostumisen kannalta riittävää kehitystä. Tätä perustelua on hyvin vaikea ymmärtää, sillä toiminnan tehostumisesta aiheutuvat hyödyt yleensäkin tulevat esille vasta pidemmällä aikavälillä. Tällaisia ovat esimerkiksi jo aloitetut tietotekniset kehityshankkeet. Kun nyt kuntien talous entisestään kiristyy, jää uusien toimintatapojen etsimiseen ja palvelutuotannon uudistamishankkeiden toteuttamiseen entistä vähemmän aikaa ja resursseja. Leikkauspäätös viestii terveydenhuollon henkilökunnalle ja koko kuntakentälle taloudellista epävarmuutta ja tempoillevaa päätöksentekoa, eikä siten kannusta pitkäjänteiseen kehittämistyöhön kunnissa.

Perusopetukseen kunnissa käytettävissä olevien määrärahojen tilannetta heikentää vajaiden indeksitarkistusten ja ns. pakkolainan lisäksi se, ettei ikäluokkien pienenemisestä säästyviä varoja ohjata sovitun mukaisesti koulutuksen kehittämiseen. On myös huomattava, että ikäluokkien pieneneminen aiheuttaa kunnille ongelmia, sillä perusopetuksen kustannukset eivät automaattisesti seuraa suoraan ikäluokkien koon kehitystä esimerkiksi ylläpitokustannusten osalta.

Tästä seuraa tilanne, jossa luokkakoot voivat jopa kasvaa siitä huolimatta, että oppilaiden määrä kouluissa vähenee. Myös opetuksen perustamishankkeiden määrärahoja ollaan nyt leikkaamassa, vaikka monet kunnat ovat suurissa vaikeuksissa mm. homekoulujen korjaustarpeiden vuoksi. Viime vuosina kuntien heikko taloudellinen tilanne on jo johtanut opetustoimessa esimerkiksi lähiopetuksen ja ohjauksen vähenemiseen, oppilashuoltopalveluiden riittämättömyyteen sekä henkilöstön lomautuksiin. Kun koulutuksen kustannuksista 70–80 prosenttia on palkkausmenoja, ovat kunnan tai muun koulutuksen järjestäjän mahdollisuudet säästöjen saavuttamiseen rajalliset. Tämän vuoksi kuntien koulutuksessa tekemät säästöt kohdistuvat suoraan opettajiin ja oppilaisiin. Tähän ei Suomella ole varaa, sillä kasvatus- ja koulutusjärjestelmällä on merkittävä vaikutus työllisyysasteen nostamisessa. Perusopetuksen laatu heijastuu myös suoraan muiden peruspalveluiden tarpeeseen ja kustannuksiin.

Väyläverkon rapistuminen uhkana talouskasvulle ja liikenneturvallisuudelle

Kehyspäättös ei sisällä mitään lisäresursseja liikenteeseen tai liikenneväyliin. Hallitus on päinvastoin leikannut liikenne- ja viestintäministeriön kehystä noin 11 miljoonalla eurolla. Liikenneverkon saattaminen ajanmukaiselle tasolle olisi kuitenkin talouden kasvupotentiaalin, tuottavuuskehityksen, tasapainoisen aluekehityksen ja liikenneturvallisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeää. Liikenteen sujuvuuden ja toimivuuden merkitys kansantaloudellemme on suuri pitkien välimatkojen ja ulkomaankaupan merkityksen vuoksi. Liikenneväyliä rakentamalla ja niiden kunnosta huolehtimalla parannetaan liikenneverkon palvelutasoa ja vaikutetaan suoraan sekä kansalaisten hyvinvointiin että talouden kilpailukykyyn ja kasvuun. Väylähankkeilla on suorien työllisyysvaikutusten lisäksi myös merkittäviä positiivisia kerrannaisvaikutuksia kansantalouden tuottavuuden noustessa.

Liikennemäärien kasvaessa pitäisi väyläverkon tason ja turvallisuuden kasvaa samaa vauhtia. Perustienpidon rahoituskehys on nyt

556 miljoonaa euroa, joka on noin 50 miljoonaa euroa alhaisempi kuin 2000-luvun alkuvuosina. Ministerityöryhmän mietinnössä "Liikennepoliitiikan linjauksia 2004" esitettiin sopivaksi rahoitustasoksi 630 miljoonaa euroa, ja Tiehallinnon asiantuntijoiden mukaan perustienpidon rahoituksen tavoitetaso on 710 miljoonaa euroa. Nyt hallitus on päättänyt osana leikkauslistaansa karsia vielä 6 miljoonaa euroa perustienpidon määrärahoista ja 1,1 miljoonaa euroa yksityisteiden valtionavuista. Liikenneturvallisuuteen osoitettavien investointien vähäinen määrä johtaa siihen, että turvallisuutta ylläpidetään nopeusrajoituksia ja automaattista liikenteenvalvontaa lisäämällä. Alueellisia perustienpidon investointeja, kuten taajamien liikennejärjestelyitä ja kevyen liikenteen väyliä, voidaan tiepiireissä toteuttaa huolestuttavan vähän. Näitä turvallisuuspanostuksia tarvittaisiin esimerkiksi pieniä koululaisia varten, joille taattuun turvalliseen kouluympäristöön tulee kuulua myös koulumatka. Hallitus hyväksyy näin ollen kehyspäättöksensä myötä liikenteen ja väylien palvelutason alenemisen sekä tienkäyttäjien ja yhteiskunnan tarpeiden jäämisen suurelta osin huomiotta.

Suurten tiehankkeiden osalta väylähankkeita pohtineen ministerityöryhmän mietinnön ns. I korista on edelleen käynnistämättä kahdeksan hanketta. Ministerityöryhmän hankelistalla ei loppujen lopuksi näytä olleen mitään merkitystä, vaikka työryhmän toimeksianto löytyy suoraan hallitusohjelmasta. Isojen tiehankkeiden vuotuinen rahoitus on alenemassa 2000-luvun alun noin 140 miljoonan euron tasolta alle 100 miljoonaan euroon, eikä vuonna 2006 käynnistetä yhtään uutta tiehanketta. Maanrakennusalan näivettymisellä on joka tapauksessa selkeitä työllisyysvaikutuksia, ja se voi pahimmassa tapauksessa johtaa alan ammattilaisten siirtymiseen muualle. Tämä voi luoda uusia ongelmia, sillä tieverkon kehittämistarpeet lisääntyvät koko ajan. Huomattava osa Suomen päätieverkosta on rakennettu 1960- ja 1970-luvuilla, eikä enää vastaa nykyisten kasvavien liikennemäärien asettamia vaatimuksia. Kaikkiaan päätieverkkoa tulisi nykyaikaistaa noin 2 500 km.

Kokoomus kannustaa hallitusta etsimään ja ottamaan käyttöön tapauskohtaisesti uudentyyppisiä rahoitusmalleja. Hyvä esimerkki tällaisista ratkaisuista on ns. elinkaarimalli. Yhtenä vaihtoehtona on tarkastella uudelleen valtion omaisuuden myyntituloja koskevaa 10 prosentin sääntöä väylähankkeiden suhteen. Valtiolle kertyi pelkästään osakemyynneistä vuonna 2004 yhteensä noin 2,1 miljardia euroa myyntituloja. Määrärahojen niukkuuden vuoksi on syytä miettiä myös Tieliikelaitoksen pikaista osakeyhtiöittämistä, jolla voitaisiin lisätä toiminnan tehokkuutta nykyisestään. Tämä tuli esille myös alkuvuodesta julkaistussa Tieliikelaitosselvityksessä. Tämä edellyttäisi hallitukselta pikaista periaatepäätöstä yhtiöittämisestä. Nyt päätös näyttää jumittuneen liikenne- ja viestintäministeriöön.

Teiden ohella myös rataverkon rapistuminen jatkuu. Noin viidennes Suomen liki 6 000 kilometrin rataverkosta on yli 30 vuotta vanhaa eli yli-ikäistä ja vaatisi uusimista heti. Korvausinvestointeihin on kuitenkin käytettävissä ainoastaan kaksi kolmasosaa viime vuosien rahoituksen tasosta. Seurauksena on yli-ikäisen päällysrakenteen lisääntyminen ja rajoitusten kasvu. Myöskään tavaraliikenteelle välttämätön ratapihojen perusparantaminen ja toiminnallinen kehittäminen eivät edisty. Lisääntyvät nopeusrajoitukset vaikuttavat suoraan rautatieliikenteen jo ennestään koetuksella olevaan kilpailukykyyn. Esimerkiksi Jyväskylän vilkkaalla henkilö- ja tavaraliikenneradalla on ongelmaluokalla normaalin 160 kilometrin tuntinopeuden sijaan 50 kilometrin nopeusrajoitus.

Joukkoliikenteen osalta määrärahojen riittämättömyydellä on vaikutuksia niin maaseuduilla ja kaupungeissa kuin tie- ja raideliikenteessä. VR Oy:n ns. ostoliikenteen sopeuttaminen voi merkitä useiden rataosuuksien ja junayhteyksien liikenteiden lakkauttamista sekä liikenteen supistuksia. Haja-asutusalueilla puolestaan haasteena on riittävien palveluiden ylläpitäminen ja liikkumismahdollisuuksien turvaaminen ikääntyvälle väestölle. Pelkästään vuonna 2004 on jouduttu karsimaan noin 240 alueellista runkoliikenteen ostovuoroa. Kaupunkiseutujen lii-

kennejärjestelmäsunnitelmissa on ollut keskeisenä tavoitteena joukkoliikenteen edistäminen ja sen suhteellisen osuuden lisääminen. Tältäkin osin kehitys on johtamassa päinvastaiseen suuntaan. Joukkoliikenteen matkustajamäärät ovat vähentyneet esimerkiksi Helsingin työssäkäyntialueella ja Jyväskylässä asukasluvun kasvusta huolimatta.

Puolustusvoimien leikkaustarve kyseenalaistaa selonteon päätökset

Hallitus päätti kehysriihessä leikata puolustusvoimien määrärahoja siltä määrärahasolta, mikä vasta muutama kuukausi sitten periaate- ja päätöksellä päätettiin eduskunnassa turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon hyväksymisen yhteydessä. Hallituksen menokehys onkin vakavassa ristiriidassa eduskunnan selontekopäätöksen kanssa. Suomi käyttää jo tällä hetkellä vähemmän rahaa puolustukseensa suhteutettuna talouden kantokykyyn ja muihin meihin verrattaviin maihin. Kokoomus korostaa tältäkin osin suunnittelun pitkäjänteisyyden välttämättömyyttä. Vain riittävällä ja vakaalla rahoituksella voidaan turvata puolustuksen uskottava ja suunnitelmallinen ylläpito. Tällöin myös toimintojen rationalisoinnin pitäisi tapahtua osana pidemmän aikavälin suunnittelua. Selonteossa tavoiteltiin nimenomaan puolustussuunnittelun pitkäjänteisyyttä ja varmuutta. Tämän vuoksi on tärkeää, ettei selonteon yhteydessä sovitusta päätöksistä poiketa. Edelliset hallitukset ovatkin toimineet näin ja toteuttaneet selontekojen mukaiset rahoituspäätökset lyhentämättöminä.

Hallituksen kehyspäätös merkitsee yhteensä 40 miljoonan euron lisäleikkauksia puolustusvoimien määrärahoista vuosina 2006 ja 2007. Tämä ei kuitenkaan ole koko totuus, sillä selontekopäätöksen yhteydessä päädyttiin pitämään puolustusvoimien rahoitus tasolla, joka vääjäämättä johtaa säästötoimiin. Selontekopäätöksen mukainen rahoitus johtaa siihen, että puolustusvoimien on säästettävä seuraavien kahden vuoden aikana yhteensä 100 miljoonaa euroa. Selonteosta seuraava säästövelvoite jatkuu samanlaisena, osin jopa nousevana, aina vuoteen 2012 saakka. Selontekopäätös yksinään johtaa varus-

kuntien, varikkojen ja varastojen lakkauttamisiin sekä hankintaohjelmien ja johtamisjärjestelmien uusimisen lykkäämiseen. Yhdessä selonteon mukaisten säästövelvoitteiden kanssa kehyspäättöksen mukaiset 40 miljoonan euron lisäleikkaukset pakottavat puolustusvoimat suuntaamaan uudet supistukset ydintoimintoihinsa eli operatiivisen valmiuden ylläpitoon ja koulutukseen; kertausharjoituksiin, sotaharjoituksiin, lentotunteihin ja alusvuorokausiin. Kertausharjoitukset ja sotaharjoitukset ovat olennainen osa puolustusjärjestelmän ja maanpuolustustahdon ylläpitoa, ja niiden peruuttaminen lähes kokonaan kahdeksi vuodeksi vaikuttaa suoraan puolustusvalmiuteen.

Kehyspäättös kyseenalaistaa hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittiset linjaukset, erityisesti kalliin miinaratkaisun toteutumisen.

Ehdotus

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme

mietinnön perusteluissa lausuttavaksi:

Helsingissä 22 päivänä huhtikuuta 2005

Jyri Häkämies /kok
Jari Koskinen /kok

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi tarvittaviin rakenteellisiin toimenpiteisiin työllisyyden edistämiseksi ja kuntatalouden heikentyvän tilanteen korjaamiseksi.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus toimittaa eduskunnan käsittelyyn uusitun listan väylähankkeiden tärkeysjärjestyksestä, joka sisältää suunnitelmat hankkeiden toteutusaikataulusta ja rahoituksesta, sekä toteuttaa tarvittavat toimenpiteet joukkoliikenteen palveluiden edistämiseksi.*
3. *Eduskunta edellyttää hallitukselta pysyvistä turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa sovitussa määrärahasossa puolustusministeriön hallinnonalalla.*

Pekka Kuosmanen /kok
Olli Nepponen /kok

VASTALAUSE 3

Perustelut

Vihreän eduskuntaryhmän tavoitteena on ekologisesti kestävä ja taloudellisesti sekä sosiaalisesti oikeudenmukainen maailma. Ihmisen toiminta on sovitettava luonnon kestokykyyn. Hyvinvoinnin turvaaminen tulevillekin sukupolville onnistuu vain tavoittelemalla määrällisen kasvun sijasta laadullista kasvua, kukoistavia palveluita sekä kestäviä tuotteita. Inhimillisen pääoman kartuttaminen on tärkeämpää kuin tavaroiden määrän kasvu. Tätä on tuettava suuntaamalla verotusta työn tekemisestä ja teettämisestä raaka-aineiden ja energian kulutukseen ja luonnon kuormittamiseen.

Kaikille on annettava mahdollisuus kohtuulliseen toimeentuloon ja hyvään elämään asuinpaikasta ja elämäntilanteesta riippumatta. Hyvät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä laadukas peruskoulutus on taattava kaikkialla Suomessa.

Hyvässä yhteiskunnassa on sijaa ja tehtävää erilaisille ihmisille — myös niille, jotka eivät työelämän kiristyneitä vaatimuksia täytä. Jokaisella on oikeus kantaa yhteiseen kekkoon oma kortensa, oli se sitten isompi tai pienempi. Matalatuottoista työtä ei pidä verottaa hengiltä.

Emme kuitenkaan halua Suomeen työtätekevien köyhien joukkoa. Jokaisella on oikeus kunnolliseen ansiotasoon, työtä tehden vähän parempaan kuin työtä tekemättä. Jos omat ansiotulot eivät riitä kunnolliseen elämään, on oltava mahdollisuus yhdistää ansiotulonsa ja yhteiskunnan tuki. Perustulo tai negatiivinen tulovero tarjoavat tehokkaan keinon tukea pienituloisia siten, että into työn tekemiseen säilyy ja pienemmilläkin ansiotuloilla voi elää.

Hallitus on ilmoittanut kiinnittävänsä erityistä huomiota kaikkein vähävaraisimpien ihmisten aseman parantamiseen. Työvoiman kysyntää pyritään vahvistamaan erityisesti matalapalkkaisessa kokoaikatyössä keventämällä työnantajarasitusta vuoden 2006 alusta lukien. Tämä ei saa olla ainoa toimenpide vähävaraisten ihmisten aseman helpottamiseksi. Vihreä edus-

kuntaryhmä odottaa hallitukselta päätöksiä myös muista tarpeellisista toimista vuoden 2006 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

Vain palvelut voivat työllistää merkittävästi lisää ihmisiä. Teollisuus automatisoi nopeammin kuin lisää tuotantoaan, joten siitä ei ole lisätyöllistäjäksi. Tilastoissa näkyvät uudet teollisuuden työpaikat eivät työllistä tehdassalien duunareita, vaan toimistopöydän äärellä työskenteleviä suunnittelijoita, markkinoijia ja muuta hyvin koulutettua valkokaulusväkeä. Palvelualat voivat työllistää paremmin ihmisiä, jotka eivät ole erikoistuneet teollisuuden huippuammatteihin, sekä tuoda vakautta paikallistalouteen. Hyvät palvelut tuovat paikkakunnalle muitakin työpaikkoja, sillä yritysten avainhenkilöt arvostavat hyvää elinympäristöä ja hyvää palvelutasoa.

Kehyksen muiden puutteiden osalta viittaamme vuosien 2004 ja 2005 talousarvioita ja hallituksen aikaisempia kehyspäätöksiä koskeviin vihreän eduskuntaryhmän vastalauseisiin (VaVM 9/2003 vp, VaVM 39/2003 vp, VaVM 3/2004 vp ja VaVM 41/2004 vp), joissa esitetään hallituksen kehyksestä poikkeavaa kehystä muun muassa opiskelijoiden opintososiaaliseen asemaan, vankeinhoitoon, kuntien tilanteeseen ja lapsiperheiden asemaan.

Kehitysyhteistyö

Vihreän eduskuntaryhmän mielestä Suomen kehitysyhteistyömäärärahat on nostettava YK:ssa luvattuun 0,7 prosenttiin kansantuotteesta vuoteen 2010 mennessä. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää huomattavasti ripeämpää korotustahtia kuin hallituksen esittämä.

Bruttokansantulon odotettua suuremman nousun vuoksi kehitysyhteistyömäärärahataso on heikentynyt entisestään. Suomi on 0,35 prosentin määrärahasollaan alle eurooppalaisen keskiarvon, joka vuonna 2004 oli 0,42 prosenttia BKT:stä. Hallituksen kehyspäätös johtaa sii-

hen, että vuonna 2009 BKTL-taso olisi 0,48 prosenttia.

Moniin vuosiin Suomessa ei ole käyty yhtä vilkasta keskustelua kehityskysymyksiin liittyvistä aiheista kuin nyt. Kansallisesti 110 kansanedustajaa on ottanut asiaan kantaa kirjallisen kysymyksen muodossa, 85 kansalaisjärjestöä allekirjoitti kehitysyhteistyömäärärahojen korottamista koskevan vetoomuksen ja kehityspoliittinen toimikunta on yksimielisesti kehottanut hallitusta huolehtimaan asetetun tavoitteen saavuttamisesta. Myös uudet toimijat, kuten nuoriso, ovat aktivoituneet, josta osoituksena Changemaker-ryhmän telttakampanja ja nälkälakko eduskuntatalon edessä.

Suomen uskottavuus muissa kansainvälisissä prosesseissa ja kannanotoissa horjuu. Suomi on toiminut aktiivisesti globalisaation oikeudenmukaisuuden edistämiseksi mm. Kansainvälisen työjärjestön ILO:n maailmankomissiossa ja ns. Helsinki-prosessissa yhdessä Tansanian kanssa. Ilman selkeää poliittisten sitoumusten toimeenpanoa Suomen uskottavuus näissä kysymyksissä heikkenee.

Ensi syyskuussa YK:n yleiskokouksen yhteydessä järjestetään huippukokous, jossa tarkastellaan, miten kehitystavoitteiden saavuttamisessa on tähän mennessä edistytty. YK:n tuore raportti osoittaa, että tavoitteiden toteutuminen näyttää heikolta, mikäli selkeää etenemistä ei pian tapahdu. Suomi mainitaan raportissa edelleen niiden maiden joukossa, joiden arvioidaan saavuttavan 0,7 prosentin BKTL-osuuden. Useat EU-maat ovat juuri nyt antaneet uusia kehitysyhteistyötavoitteita. Suomi on jo jäänyt yli puoleen muiden Pohjoismaiden tavoitteista.

Tämän kehyspääatoksen myötä hallituksen kehitysapusitoumus on rikkoutumassa. Hallitusohjelman globaalia vastuunkantoa tarkoittavat lauseet ja niihin viittaavat puheet eivät ole muuttuneet teoiksi, vaikka eurooppalaisittain taloutemme on erittäin hyvässä kunnossa, sekä vaihtotase että julkinen talous kokonaisuutena ovat ylijäämäisiä.

Kuntien asema

Kuntaliiton ja valtion yhteisen arvion mukaan kuntatalouden rahoitustasapaino heikkeni ennakoitua huonommaksi vuonna 2004. Kuntatalouden tilanne on huolestuttavan heikko, ja kuntien velkaantuminen on kääntynyt nopeaan kasvuun. Kuntien poikkeuksellisen kireän taloustilanteen vuoksi kunnille ei tässä vaiheessa tulisi säätää kokonaan uusia palveluvelvoitteita.

Nykyinen valtionosuusjärjestelmä ja verotulojen tasausjärjestelmä eivät pysty vastaamaan kunnallisista erityispiirteistä aiheutuviin ongelmiin sen paremmin muuttotappioalueilla kuin ns. urbaaneilla alueilla eli kasvukeskuksissa ja niiden ympärille syntyvillä alueilla. Hallituksen tehtävä on osaltaan turvata kuntien talouden vakaus ja rahoituksen riittävyys siten, että palvelut voidaan turvata.

Valiokunta toteaa, että peruspalveluohjelmassa pitäisi kyetä päättämään ja linjaamaan mahdollisimman pitkälle myös seuraavan vuoden kuntataloutta koskevat asiat. Selkeyden ja avoimuuden vuoksi peruspalveluohjelman toimenpiteitä koskevassa luvussa olisi pitänyt selvästi todeta, että kehyksiin sisältyy esitys kansallisen terveysthankkeen mukaisten lisäysten leikkauksesta. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä kansallisen terveysthankkeen valtionosuuksien leikkaukset eivät ole perusteltuja tilanteessa, jossa vuoteen 2007 jatkuvan hankkeen toteutuminen ei säästöjenkään osalta ole vielä osoitettavissa.

Ympäristö ja liikenne

Maatalouden, kalankasvatuksen, asutuksen ja liikenteen päästöjä Itämereen pitää vähentää. Rehevoityminen ja erilaiset myrkyt ovat heikentäneet vesiluonnon tilaa ja mahdollisuuksiamme nauttia Itämerestä. Raide- ja joukkoliikenteeseen panostaminen vähentää liikenteestä aiheutuvia vesiluonnolle haitallisia päästöjä. Reippaita päätöksiä tarvitaan pian, sillä menneiden laiminlyöntien vaikutus tuntuu joka tapauksessa vielä kauan.

Rataverkon toimivuus on perusta koko liikennejärjestelmän toimivuudelle. Rataverkon keskeiset ongelmat ovat ikääntyminen ja rata-

kapasiteetin puute. Rataverkon ja rautatieliikenteen kehittäminen on myös edellytyksenä junaliikenteen kilpailukykyyn parantamiselle.

Kehysratkaisu johtaa tilanteeseen, jossa korvausinvestointeihin voidaan käyttää noin 100 milj. euroa/vuosi tai vähemmän, joten korvausinvestointeihin on käytettävissä vain 2/3 viime vuosien rahoituksesta. Tämän seurauksena yli-ikäisen (yli 30-vuotias) rataverkon osuus lisääntyy ja radan huonosta kunnosta johtuvia rajoituksia on yhä useammalla ratakilometrillä. Korvausinvestointien pitäisi minimisään pysyä aikaisempien vuosien tasolla.

Myöskään tavaraliikenteelle välttämätön ratapihojen perusparantaminen ja toiminnallinen kehittäminen ei kehyspäättöksen myötä edisty. Ministeriö on kaavaillut näiden investointien rahoittamista erillisten teemapakettien avulla. Tämä rahoitus ei kuitenkaan näy kehyspäättöksessä.

Vihreä eduskuntaryhmä on vaihtoehtobudje-teissaan ja kehyspäättösvastalauseissaan useita kertoja kiinnittänyt huomiota vesistö- ja ympäristötöiden määrärahatilanteeseen. Ympäristötöiden määrän kasvaessa määräraha-kehitys alenee jatkuvasti. Arvioiden mukaan maassamme on ainakin 250 pilaantunutta maa-aluetta, jotka pitäisi kunnostaa kiireellisesti ympäristö- ja terveysriskien vuoksi. Lisäksi lähivuosina tulisi käynnistää lukuisia uusia siirtoviemärihankkeita vesistöjen rehevöitymisen estämiseksi. Ym-

päristötyöt ovat hyvin työllistäviä ja niillä voidaan vähentää myös Itämeren ja muiden tärkeiden vesialueiden kuormitusta. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä ympäristötöiden tarve on otettava aiempaa paremmin huomioon ja määrärahan tasoa korotettava jo ensi vuoden talousarviossa.

Ehdotus

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme

mietinnön perusteluissa lausuttavaksi:

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa kuntien mahdollisuudet tarjota laadukkaat peruspalvelut ja että hallitus huolehtii siitä, että se pystyy määrärahojen puolesta toteuttamaan ohjelmaansa kirjatut tavoitteet, muun muassa kehitysyhteistyön osalta.*
2. *Koska hallituksen esitys vuosien 2006—2009 kehyksiksi ei sisällä riittäviä ponnistuksia työllisyysasteen nostamiseksi tavoiteuralle, mihin olisi tähdättävä hyvinvointiyhteiskunnan kestävä rahoituksen turvaamiseksi, eduskunta edellyttää, että hallitus esittää eduskunnalle riittävät toimenpiteet työllisyysasteen nostamiseksi viipymättä.*

Helsingissä 22 päivänä huhtikuuta 2005

Anni Sinnemäki /vihr

VASTALAUSE 4

*Perustelut***1. Yleistä**

Hallituksen kehyslinjaukseen sisältyy ideologinen pyrkimys julkisen sektorin pienentämiseen ja näin hyvinvointivaltion heikentämiseen. Tästä kärsivät paitsi pienituloiset myös julkisten palveluiden tarvitsijat. Kehyksissä ei lähdetä ensisijaisesti julkisen talouden ja valtion budjettitalouden tasapainottamisesta, vaan ainoastaan menojen karsimistavoitteesta. Tulopuolta on heikennetty ylisuurilla veronkevennyksillä, eikä muitakaan tuloja haluta suunnata välttämättömiin menotarpeisiin. Valtion omaisuuden myyntituloista vain pieni murto-osa suunnataan liikenneverkkoihin ja tutkimukseen, eikä valtion asuntorahastosta otettavia miljooniaakaan haluta kohdentaa asumiskustannusten alentamiseen. Hallitus ei ole esittämässä toimia oikeudenmukaisuuden lisäämiseksi ja köyhyyden olemukseksi vähentämiseksi ja sivuuttaa näin kylmästi pienituloisten ostovoiman lisäyksen myönteiset vaikutukset kansantalouteen ja työllisyyteen.

Tulevaisuuden haasteisiin, kuten ikääntymiseen, on varauduttava, mutta Vanhasen hallitus supistaa tämän varjolla perusteettomasti julkista sektoria. Suomen julkinen ja valtion talous ovat kansainvälisessä vertailussa huippukunnossa. Myös maamme kilpailukyky on monissa tutkimuksissa todettu erinomaiseksi. Julkisen sektorin ja hyvinvointivaltion heikentämiseen ei tässäkään mielessä ole minkäänlaisia perusteita. Näin ei voi jatkua, ja siksi vasemmistoliitto esittää kehyspäätökseen muutoksia.

Valiokunnan enemmistö tuo mietinnössä esille suuria ja kipeitä ongelmia ja muutostarpeita, mutta tyytyy hallituksen kehyspäätöksen linjauksiin muutoksia edellyttämättä.

2. Talouskehitys ja finanssipolitiikka

Hallitusohjelman mukaan "hallituksen talouspolitiikan tärkein tavoite on työllisyyden lisääminen vähintään 100 000 hengellä vaalikauden loppuun mennessä". Tämä tavoite epäonnistuu täysin. Emme mm. tästä syystä todellakaan ole voineet yhtyä valiokunnan arvioon, että "hallituksen tähän asti noudattama talouspolitiikka on ollut onnistunutta".

Työpaikkoja on toki syntynyt, mutta aivan liian vähän. Tilanne näyttää kuitenkin vieläkin kehnommalta, kun sitä arvioidaan työttömyyden näkökulmasta. Vanhasen hallituksen aikana vuosina 2002—2004 on näet ns. laaja työttömyys (työttömät työnhakijat, lomautetut, työttömyyseläkkeellä olevat sekä palkkaperusteisissa toimenpiteissä, työmarkkinatuella, vuorotteluvapaalla ja työvoimakoulutuksessa olevat) supistunut vain noin tuhannella hengellä.

Vasemmistoliitto ei hyväksy jo hallitusohjelmassa ja edellisessä kehyksessä viitotettua linjaa, joka on perustunut veronkevennyksiin, jotka annetaan suurituloisille ylisuurina, ja näiden rahoittamiseksi menoilte asetettuihin tiukkoihin kehyksiin ja menosääntöön. Menoissa ei ole reaalista kasvua juuri lainkaan, eikä polttaviinakaan menotarpeisiin puututa.

Valiokunnan enemmistö asettuu tukemaan kehysmenettelyä ja menosääntöä kiittäen sitä toimivaksi ja tarpeelliseksi järjestelyksi sekä hyväksi tavaksi hallita valtion menoja. Hyväksymällä suuret veronalennukset ja pitämällä kiinni tiukoista kehyksistä ja menosäännöstä valiokunnan enemmistö (hallituspuolueet) tunnustavat, ettei veronalennusten jälkeen köyhyysongelmiin, kuntien ahdinkoon ja kansalaisten palvelujen puuttumiseen pidäkään puuttua, vaikka se johtaisi siihen, kuten esimerkiksi Toijalassa, että kunnan henkilöstö vanhusten hoitajat mukaan lukien pannaan pakkolomalle.

Valiokunnan mietintöön kirjattu väite, että hallitus on kiinnittämässä erityistä huomiota

kaikkein vähävaraisimpien ihmisten asemaan, osoittautuu näissä oloissa vääräksi väitteeksi.

Vanhasen ja Kalliomäen hallituksen tiukkuus näkyy mm. haluttomuutena parantaa kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien asemaa, tie- ja rataverkon rapautumisena, kuntien järjestämien hyvinvointipalveluiden heikkenemisenä sekä tutkimus- ja tuotekehittelymäärärahojen niukkuutena.

Katsomme, että ohjaamalla varoja näihin laininlyötyihin kohteisiin olisi saavutettu työllisyyden kannalta tyydyttävä tulos maltillista tuloratkaisua vaarantamatta ja lisäksi linjavalintamme olisi ollut oikeudenmukaisempi ja sosiaalisempi kuin hallituksen valinta. Hallitus ei myöskään kykene täyttämään kehitysyhteistyötavoitetta.

Hallituksen linjan epäoikeudenmukaisuutta puolestaan korostaa se, että muutaman kymmenen tuhannen rikkaimman maksamaa varallisuusveroa on kevennetty ja se aiotaan kokonaan poistaa ensi vuodesta alkaen.

Valtiovarainministeri on useaan otteeseen korostanut varallisuusveron poiston kytkentää tuloratkaisuun. SAK:n puolelta taas on julkisesti todettu, ettei SAK ole ollut sellaisesta sopimassa. Lisäksi on syytä korostaa, että tuloratkaisun yhteydessä hallitus määrittelee sen, mitä veromuutoksia se aikoo ja haluaa tuloratkaisun yhteydessä toteuttaa. Valtiovalta siis kattaa tupos-
sa veropöydän.

Selonteon mukaan "työllisyystavoitteen saavuttaminen on keskeinen osa julkisen talouden kestävyys- ja turvaamista". Juuri työllisyystavoitteen saavuttamisessa hallitus epäonnistuu kuitenkin ratkaisevasti.

3. Valtiontalouden kehykset hallinnonaloittain vuosiksi 2006—2009

Seuraavien vuosien niukat kehykset ovat johtaneet siihen, että vuoteen 2006 kohdistuu 150 miljoonaa euroa menojen vähennyksiä ja vuoteen 2007 noin 175 miljoonaa euroa. Harkinnanvaraisiin määrärahoihin ei puolestaan paria poikkeusta lukuun ottamatta tehdä hintatason edellyttämiä tarkistuksia.

Viime vuoden budjettitalous oli valiokunnan saaman selvityksen mukaan 2 miljardia euroa ylijäämäinen. Tulot ylittivät noin 1,5 miljardilla eurolla budjetoidun, mistä osakemyyntitulojen osuus oli 1,1 miljardia euroa. Verotuloja kertyi noin 400 miljoonaa euroa ennakoitua enemmän. Näin ollen ei ole perusteltua tehdä 150 miljoonan euron lisäleikkauksia vuoden 2006 budjettiin.

Vuonna 2003 Suomi käytti kehitysyhteistyöhön vain puolet tavoitemäärästä eli 0,35 prosenttia bruttokansantulosta. Kehitysyhteistyön tason ja laadun selvitysryhmä esitti maaliskuussa 2003 aikataulua, jonka mukaan kehitysapu nousisi kohti 0,7 prosenttia tasaisesti saavuttaen 0,55 prosentin tason vuonna 2007 ja 0,7 prosentin tason vuonna 2010. Suomen hallitus on sitoutunut hallitusohjelmassaan ja viime vuonna hyväksymässään kehityspoliittisessa ohjelmassaan mahdollistamaan Suomen kehitysyhteistyövarojen nousun YK:n suosittamalle 0,7 prosentin tasolle vuonna 2010. Sen sijaan vuoden 2005 talousarviosta puolustusmäärärahat nousevat vuoden 2006 kehykseen 100 miljoonaa euroa. Me vasemmistoliitossa pidämme kuitenkin asevaraista turvallisuutta liian suppeana. Maailmanlaajuisen hyvinvoinnin lisääntymiseen tähtäävä kehitysyhteistyö edistää poliittista vakautta ja vähentää sotien uhkaa. Se ehkäisee ennalta myös pakolaisuutta. Kehitysyhteistyössä ei ole kyse siis vain laajasta solidaarisuudesta, vaan se on myös turvallisuuspolitiikkaa. Me olemme katsooneet, että myös asehankintoja pienentämällä voidaan panostaa lisää kehitysyhteistyöhön.

Hallitus on kohdentanut sisäasiainministeriön hallinnonalalle 5—10 miljoonan euron säästön kunnille maksettaviin määrärahoihin. Kuntien talousahdinko huomioon ottaen kuntien määrärahojen supistaminen on perusteeton. Lisäksi hoitotakuuseen tarkoitetusta määrärahasta on ensi vuodelta vähennetty 25 miljoonaa euroa ja seuraavalta vuodelta 25 miljoonaa euroa. Päinvastoin tukea kunnille tulee lisätä.

Valiokunnan enemmistö tunnustaa tilanteen ja toteaa, että "kuntien vaikea taloudellinen tilanne huomioon ottaen valiokunta ei pidä näitä leikkauksia perusteltuna", ja jatkaa vielä, että

"valtionosuuksien leikkauksilla vain vaikeutetaan kuntien mahdollisuuksia suoriutua terveyspalveluistaan". Lausuttuaan tämän valiokunnan enemmistö kuitenkin tyytyy tilanteeseen eikä halua ponnella velvoittaa hallitusta luopumaan näistä leikkauksista.

Kansalaisia kuohuttaneet Vantaan koulutoimen supistukset tai Toijalan jopa vanhusten hoitohenkilöstöön kohdistuneet lomautukset sekä lukuisten muiden kuntien vastaavat toimet ovat suoraa seurausta hallituksen politiikasta.

Toisena esimerkkinä voidaan mainita, että perheneuvolatoiminnan ja psykiatria- ja psykologipalvelujen puutteet näkyvät aikanaan itsetuhoisena ja rikollisena käyttäytymisenä, mikä lisää inhimillistä kärsimystä ja aiheuttaa toisaalta yhteiskunnalle ylimääräisiä kustannuksia.

Hallitus on myös supistanut Kainuun kehittämisrahaa 3,1 prosenttia, vaikka olisi selvä tarve kasvattaa sitä, kuten asunto- ja kuntaministeri on julkisuudessa tunnustanut.

Ottaen huomioon, miten tukala tilanne kunnissa on ja miten se kurjistaa kansalaisten tarvitsemia palveluja, kuntien asemaa tulisi parantaa maksamalla välittömästi kunnille kuuluvat valtionosuuksien loppuerät ja tekemällä valtionosuuksiin täydet indeksikorotukset.

Valiokunnan enemmistö sanoo pitävänsä tärkeänä myös sitä, että vuonna 2008 toteutetaan täysimääräiset indeksitarkistukset, mutta ei kuitenkaan halua velvoittaa hallitusta niin toimimaan. Velvoittava ponsi puuttuu. Huomionarvoista tässä valiokunnan enemmistön ajatuksessa on myös se, että ajatus täysimääräisistä indeksitarkistuksista kohdistuu vaalikauden jälkeiseen aikaan, ei sen sijaan ensi ja seuraavaan vuoteen.

Valtiovarainvaliokunnan enemmistö korostaa mietinnössä myös kuntien tulorahoituksen vahvistamista. Näin enemmistö antaa tukensa kiinteistövero- ja maksujen korotuksille. Tämän linjaan emme yhdy.

Valiokunnan enemmistö toteaa, että puolustusministeriön lisäsäästöt merkitsevät lisäleikkausta juuri hyväksytyn turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon kehystasoon. Siitä huolimatta puolustusministeriön hallinnonalan mää-

rärahat kasvavat viime vuodesta eivätkä suinkaan vähene. Me emme pidä aiheellisena mittaavaa asehankintaohjelmaa tulevana vuosina.

Valiokunnan enemmistö pitää keskeisenä ongelmana sitä, että liikenne- ja viestintäministeriön menokehys on ollut jo vaalikauden alusta lukien selvästi alimitoitettu väyläverkon kehittämistarpeisiin nähden. Osana kehyskauden 2006—2009 säästötoimenpiteitä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle on kohdennettu nyt lisäksi noin 11 miljoonan euron säästöt, jotka kohdentuvat pääosin tien- ja perusradanpitoon.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla elinkaarimallin rahoituskustannukset ja kunnossapito sopimuskaudelta on sisällytetty hallinnonalan menoihin, vaikka taas yleensä valtion velkojen korot maksetaan valtiovarainministeriön pääluokasta. Esimerkiksi tieyhteys E18 Muurla—Lohja on menokehyksissä 700 miljoonaa euroa ja siinä on yli puolet rahoitus- ja ylläpitokustannuksia. Tällä hetkellä tilanne on se, että tieinvestointien taso alenee eikä vuonna 2006 käynnisty yhtään uutta hanketta. Valtakunnan päätieverkon kehittäminen, ministerityöryhmän valmisteleman ja hyväksymän ohjelman toteuttaminen, edellyttäisi noin 190 miljoonaa euroa vuodessa, kun toteutunut rahoitustaso on viime vuosina ollut noin 140 miljoonaa euroa painuen alle 100 miljoonaan euroon suunnitelma-kauden lopulla.

Valiokunta pitää merkittävänä epäkohtana sitä, että "liikennehankkeet ovat eriarvoisessa asemassa keskenään riippuen niiden budjetointitavasta". Valiokunnan enemmistö ei kuitenkaan ponnessaan edellytä hallitusta muuttamaan elinkaarimallin mukaista kirjaamiskäytäntöä ja vapauttamaan 365 miljoonaa euroa liikenteen kehystykseen, vaikka liikenne- ja viestintäministeri on julkisesti kehottanut eduskuntaa tarttumaan tähän kysymykseen.

4. Kaikkein vähävaraisimpien aseman parantaminen

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä julkisti 17.3.2005 oman köyhyysohjelman. Se tähtää

hyvinvoinnin takaamiseen parantamalla työllisyyttä, nostamalla perusturvaa, tekemällä sosiaalitoimen elämänhallintaa paremmin tukevaksi.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä esittikin nopean toiminnan ohjelman köyhyyden ja syrjäytymisen estämiseksi ja vähentämiseksi:

A. Välittömästi toteutettavat toimet

- a. toimeentulotuen asumismenojen 7 prosentin omavastuun poisto
- b. lapsilisä ensimmäisestä lapsesta toimeentulotuen etuoikeutetuksi tuloksi.

B. Perusturvan parantamisohjelma

- c. työttömien peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korottaminen 1,7 euroa/pv
- d. kansaneläkkeen tasokorotus 20 euroa/kuukausi
- e. opintorahan 15 prosentin tasokorotus ja tarveharkinnan poisto yli 18-vuotiailta.
- f. eläketuen laajennus.

C. Kumppanuusohjelma työttömyyden vähentämiseksi ja syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi

Työllisyys

a) Nuorten yhteiskuntatakuun tulee tarjota oikeaa työtä. Vain oikea työ asianmukaisin ehdoin varmistaa nuorten pääsemisen työmarkkinoille. Ammatillisen tutkinnon hankkinutta nuorta ei tule panna koulutus- ja harjoittelumyllyyn vaan oikeaan työhön!

b) Paikallisen työllisyyspolitiikan tulee olla ensisijaista suhteessa keskusjohtoiseen, yhden ainoan vaihtoehdon malliin. Toimenpiteiden rahoitus turvataan keskusjohtoisesti, mutta valinnat tehdään paikallisesti.

Ruohonjuuritasolle täytyy turvata aitoa harkintavaltaa vastata juuri sen paikkakunnan uhkiin ja mahdollisuuksiin. Esimerkiksi Kainuun-malli tarjoaa uudet puitteet ennakkoluulottomille pilotikokeiluille.

c) Yksilöille räätälöidyt työhallinnon toimenpiteet, joihin annetaan mahdollisuus heti työttömyyden alkuvaiheessa, tehoavat parhaiten. Ei odoteta turhaan 500:aa työttömyyspäivää. Riit-

tävä perusturva johtaa aktivoitumiseen, jos tarjolla on mielekkäitä, omaehtoisia valintoja työtömälle (Tanskan malli).

Työhallinnon määrärahojen kokonaisvolyymia tulee nostaa 100 miljoonaa euroa. Sen verran määrärahat laskivat vuodelle 2005.

Työhallinnon määrärahojen kohdentamisessa tulee noudattaa työvoimapalvelulain tarkoitusta ja painottaa jakoperusteena suhteellista työttömyyttä. Vuoden alusta käyttöön otettu laskenta-peruste sotii lain tarkoitusta vastaan ja kurjistaa vaikeimpia työttömyysalueita.

Kumppanuusohjelman nettorahoitustarve on 100 miljoonaa euroa.

Sosiaalityö

Köyhimmät ovat vaarassa syrjäytyä, ja toisaalta syrjäytyneet pysyvät köyhinä. Siksi tarvitaan etuuksien parantamisen ja pitkäaikaistyöttömyyden katkaisemisen ja estämisen lisäksi usein myös muita toimia. Tällaisia ovat esimerkiksi varhainen puuttuminen lasten ja nuorten ongelmiin ja sen estäminen, ettei kukaan jäisi vaille työllistymisen edellyttämää riittävää koulutusta. Myös mielenterveysongelmaiset ja elämänhallinnan vaikeuksissa olevat tarvitsevat kunnallisen sosiaali- ja mielenterveystyön tukea.

Samoin ns. uuden sosiaalitoimen muodot ansaitsevat huomiota. Sosiaalityö tarvitsee lisää työntekijöitä.

On välttämätöntä panostaa kansalliseen alkoholi- ja huumausainehjelmaan ja rikollisuuden ehkäisyyn. Päihderiippuvuutta ei kunnissa useinkaan edes nähdä, saati että siihen varattaisiin riittävästi voimavaroja, kun kuntien talous on muutoinkin tiukoilla. Sosiaalialan kehittämishanke ja kansallinen terveysohjelma edellyttävätkin valtiolta suurempaa rahoituspanosta.

Sosiaalityötä voi tehostaa myös purkamalla byrokratiaa, siirtämällä toimeentulotuen normiosa Kelan maksettavaksi puolen vuoden ajaksi. Sen jälkeen asiakas siirtyisi sosiaalitoimen asiakkaaksi, jossa hänen toimeentulotuen tarpeensa syitä tarkasteltaisiin yhdessä.

Menokehyksissä hallitus toteaa kohdentavansa 150—200 miljoonaa euroa työvoiman kysynnän vahvistamiseen matalapalkkaisessa

kokoaikatyössä. Sen tarkempaan määrittelyyn hallitus ei ole kyennyt. Taustalla on toki ns. Holmin ja Vihriälän malli, mutta hallitus on itse ollut kyvytön määrittelemään, minkälaista konkreettista mallia olisi sovellettava. Kyse olisi kuitenkin jonkinlaisesta kohdennetusta työnantajamaksujen alentamisesta.

Työnantajamaksun alentaminen tuskin kannustaa työllistämään ainakaan vaikeimmin työllistyviä, sillä nykyisten työllistämistukien noin 500—1 000 euron kuukausituki ei ole ollut riittävä yksityiselle sektorille, vaikka tuki alimillaankin kattaa työnantajan sosiaalivakuutusmaksut.

Matalapalkkatuen yksityiskohdat määräävät sen, edistääkö se kokoaikaisen työn muuttamista osa-aikaiseksi. Tämä ei ainakaan voi olla taroituksenmukaista.

Tuen ongelmana on myös se, että siitä, mitä ilmeisimmin, merkittävä osa kuluu olemassa oleviin työpaikkoihin ilman, että voidaan edes sanoa, että kyse olisi niiden säilyttämisestä saati uusien työpaikkojen luomisesta.

Matalapalkkaisten ja kouluttamattomien korkean työttömyyden syy on rakenteellinen, eli laamassa katosivat monet heille aikaisemmin sopivat työpaikat, eikä yleinen matalapalkkatuki ole oikea ratkaisu, vaan tukien kohdentaminen työttömyyden kovaan ytimeen, pitkäaikaistyöttömiin. Mitä työmarkkinoille tuleviin ikäluokkiin tulee, pidämme välttämättömänä huolehtia siitä, että koulupudokkaiden määrä jäisi mahdollisimman pieneksi ja että mieluiten sitä ei esiintyisi ollenkaan.

Vanhasen hallituksen aikana työttömyyden rakenne ei ole muuttunut, mutta työttömille osoitettujen toimenpiteiden rakenne on muuttunut. Lyhytkestoisen työttömyyden hoitoon on satsattu pitkäaikaistyöttömien kustannuksella. Panostusta pitkäaikaistyöttömyyteen onkin lisättävä.

Ympäristötyöt ovat hyvin työllistäviä, ja niillä voidaan vähentää myös Itämeren ja muiden tärkeiden vesialueiden kuormitusta. Valiokunnan enemmistö tunnustaa, että tilanne on huolestuttava, sillä määräraahakehys alenee vuonna 2006 ja edelleen vielä vuonna 2007. Valiokun-

nan enemmistö sanoo pitävänsä välttämättömänä, että määrärahatasoa korotetaan ensi vuoden talousarviossa, mutta ei kuitenkaan esitä vaatimusta velvoittavan ponnien muodossa.

5. Talouskasvun edistäminen

Työvoiman niukentuminen heikentää talouskasvua ja vaikeuttaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoitusta, samalla kun väestömme ikääntyy nopeasti. Hallitus arvioi työvoiman kokonaistarjonnan vähenevän seuraavan vaalikauden loppuun mennessä useilla kymmenillä tuhansilla ja vähenemisen jatkuvan siitä eteenpäin.

Työllisyysasteen nostaminen, jolla tätä vajetta paikattaisiin, vaikkakaan ei poistettaisi, ei hallitukselta näytä onnistuvan. Työttömyys sinnittelee korkeana eikä nuorten työelämään tulon nopeuttaminen opintoaikoja lyhentämällä riitä. Sitä paitsi Suomessa, muista maista poiketen, laaja miesten yleinen asevelvollisuus pidentää väistämättä opintoaikoja ja lykkää työelämään tuloa.

Selonteossa ei kuitenkaan käsitellä kysymystä maahanmuutosta lukuun ottamatta määrärahaisten huippututkijoiden verkkojen perustamista huippututkijoiden rekrytoimiseksi ulkomailta tutkimus- ja opetustehtäviin. Peruspalveluluohjelmassa hallitus tosin olettaa, että "oman työvoiman riittämättömyys johtaa ilmeisesti työperäisen maahanmuuton kasvuun myös asukkaita menettävillä alueilla".

Muutoin hallitus reagoi työvoiman niukentumiseen selonteossa edellyttämällä valtion hallinnon ja kuntien palvelujen tehostamista. Niinpä seuraavan vaalikauden loppuun mennessä keskimäärin puolet valtion henkilöstön poistuman johdosta vapautuvista työpaikoista on tarkoitus täyttää. Valtiovarainministeriön perustelumuisiossa puolestaan varoitetaan niukentuvan työvoiman lisäävän kuntien palkkakustannuksia kuntien kilpaillessa niukentuvasta työvoimasta.

Syntyvyyden lisääminen, sikäli kuin siihen voidaan vaikuttaa, alkaisi näkyä työmarkkinoilla vasta neljännesvuosisadan kuluttua, joten sillä keinolla ei ole vaikutusta tämän hetken työ-

voiman niukentumisen aiheuttamaan talouskasvun hidastumiseen.

Toistaiseksi hallituksella ei ole selvää kantaa työperäiseen maahanmuuttoon eikä siihen muutoinkaan ole valmistauduttu. Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma, jossa varaudutaan maahanmuuton lisääntymiseen ja monimuotoistumiseen, valmistunee kesään 2005 mennessä.

6. Valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot

Valtion asuntorahastosta aiotaan tulouttaa vuoden 2005 talousarvion tapaan myös tulevana vuosina varoja valtion budjettiin. Katsomme, että nämä varat tulisi ohjata asuntotuotantoon ja muuhun asumisen kehittämiseen ja asumiskustannusten alentamiseen.

Valiokunta kiinnittää huomiota huoltovarmuuteen ja toteaa, että aivan viime aikoina merenkulun tilanne on vielä entisestään huonontunut siinä määrin, että alan huoltovarmuus on jo tällä hetkellä kriittinen. Valiokunnan enemmistö pitää tilannetta huolestuttavana ja edellyttää hallitukselta ripeitä toimia tilanteen korjaamiseksi, jotta laivojen ulosliputus voidaan estää. Tämän lisäksi tulisi kuitenkin ryhtyä toimiin kotimaisen tonniston lisäämiseksi.

7. Peruspalveluohjelma

Vanhasen—Kalliomäen hallitus asetti ensi töikseen kuntien menoille tiukat raamit kokoa hallituskaudeksi. Siitä johtui, että täksi vuodeksi ennatysmäärä kuntia nosti kunnallisveroprosenttia. Itse asiassa se oli suurin määrä viiteentoista vuoteen. Monessa kunnassa on lisäksi menossa palvelujen supistaminen.

Ennakollisten tilinpäätöstietojen mukaan kuntien ja kuntayhtymien vuosikate oli 1,3 miljardia euroa vuonna 2004 ja heikkeni edellisvuodesta 277 miljoonalla eurolla eli 17,5 prosentilla. Vuosikate kattoi poistoista vain 79 prosenttia, vuotta aikaisemmin 98 prosenttia. Myös lainakanta ja nettovelka kasvoivat voimakkaasti, lainakanta 18 prosenttia ja nettovelka 46 prosenttia. Negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärä oli 142 ja kasvoi yli kaksinkertaiseksi

edellisestä vuodesta. Rahoitusosuudet ja myyntitulot vähenivät 17 prosentilla. Tämä lisäsi lainanottoa ja kassavarojen käyttöä investointien rahoittamiseksi. Kuntatalouden heikkeneminen johtui erityisesti siitä, että toimintamenot kasvoivat verotuloja ja valtionosuuksia nopeammin.

Nyt myös valiokunnan enemmistö tunnustaa mietinnössään, että kuntatalouden tila on huomattavasti kireämpi kuin viime syksynä arvioitiin. Vielä viime vuoden lokakuun välikysymyskeskustelussa (VK 4/2004 vp) alue- ja kuntaministeri antoi toisenlaisen kuvan todeten mm., että hallituksen toimenpiteiden ja ennustetun talouskehityksen seurauksena kuntatalous vahvistuu selvästi vuodesta 2005 alkaen.

Kuntien menot kasvavat ennakkoidun noin 4 prosentin asemasta pikemminkin 5—6 prosenttia vuodessa. Enempää rahaa ei kunnille kuitenkaan ole luvassa, ja varsinainen valtionosuus uudistuksen lykätään vuoden 2007 eduskuntavaalien jälkeen. Väliaikana tehdään vähäinen tarkistus valtionosuusindeksiin, mutta edes voimakasta asukasluvun kasvua ei aiota ottaa nyt huomioon valtionosuutta korottavana tekijänä.

Hallitus osoittautuikin kykenemättömäksi nopeasti reagoimaan kuntien ahdinkoon ja palvelujen kurjistumiseen. Merkittävät uudistukset lykkääntyvät ensi vaalikaudelle.

Hallitus väittää, että kunnat eivät ole tarpeeksi tehostaneet toimintaansa, ja siksi ensimmäisenä rangaistuksena leikataan kahdelta vuodelta kunnille hoitotakuun käynnistämiseen annettua lisärahaa. Hallitus väittää myös, että kuntien riittämätön toiminnan tehostaminen johtaa kustannusten nousuun. Hallituksen mukaan se johtaa lisäksi liian suureen työvoiman kysyntään samalla, kun aikaisempaa pienempien ikäluokkien myötä työvoiman tarjonta laskee.

Hallitus ei ainoastaan jäädytä valtionosuuksia ja halua leikata hoitotakuurahaa, vaan lisäksi se aikoo kiristää alijäämän kattamisvelvollisuutta. Suunnitelmissa hallituksella lain tiukentamisessa on se, että alijäämä olisi pakko kattaa, mikä tietäisi joissakin kunnissa koviakin leikkauksia. Esitystä alijäämän kattamisvelvollisuudesta

den kiristämisestä odotellaan eduskuntaan ensi syksynä.

Hallitus on käynnistänyt myös laajan palvelu- ja kuntarakennehankkeen. Siinä arvioidaan mm., mikä olisi sopivin väestöpohja erilaisille palveluille. Tämän hankkeen toteutus lykkääntyy seuraavalle vaalikaudelle.

Toinen iso hanke on se, kun selvitetään tulo- verotuksen ja kunnallisverotuksen kehittämistarpeet. Hallituksen mukaan näet kuntien ja valtion välisiä taloussuhteita on uudistettava niin, että ne jatkossa ohjaisivat kuntia tehostamaan toimintaansa nykyistä voimaperäisemmin. Uudistetussa järjestelmässä on hallituksen mukaan vahvistettava kuntia koskevan budjettirajoitteen pitävyyttä, jottei kuntien menokehitys ryöstäytyisi. Verohankkeen toteutus lykkääntyy tosin ensi vaalikaudelle.

Nämä esimerkit osoittavat, että hallitus on kyvön uudistuksiin.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme

mietinnön perusteluissa lausuttavaksi:

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. *Eduskunta ei hyväksy kehyksiin tehtyjä eri hallinnonaloille kohdistettuja noin 150 miljoonan euron lisäleikkauksia ja edellyttää niiden palauttamista kehyksiin lukuun ottamatta puolustusministeriön hallinnonalan vähennyksiä.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkistaa ulkoasiainministeriön menokehystä niin, että tasaisen lisäyksen vauhdilla saavutetaan vuonna 2010 kehitysyhteistyömäärärahoja koskeva tavoite 0,7 prosenttia bruttokansantulosta.*
3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa kehyspäätöksessä leikatun Kainuun kehittämisrahan ennalleen ja selvittää tarpeen korottaa sitä.*

4. *Eduskunta edellyttää, että hallitus luo-
puu kehyspäätökseen sisältyvistä kun-
tiin kohdistuvista säästöistä ja valmis-
tautuu sisällyttämään ensi vuoden ta-
lousarvioon kuntien valtionosuuksien
loppuerät ja tekemään valtionosuuksiin
täyden indeksikorotuksen sekä palaut-
taa hoitotakuuseen tarkoitetun lisä-
rahan takaisin kehyksiin ja ensi vuoden
talousarvioon.*
5. *Eduskunta edellyttää, että elinkaari-
mallilla toteuttavien tiehankkeiden ra-
hoituskustannuksia ei sisällytetä liiken-
ne- ja viestintäministeriön hallin-
nonalan menoihin, jolloin kehittämis-
hankkeisiin ja liikenneturvallisuuden
parantamiseen vapautuisi käytettäväk-
si 365 miljoonaa euroa.*
6. *Eduskunta edellyttää, että hallitus an-
taa pikaisesti esitykset, joilla välittö-
mästi poistetaan asumismenojen 7 pro-
sentin omavastuuosuus ja lapsilisä teh-
dään ensimmäisen lapsen osalta etu-
oikeutetuksi tuloksi.*
7. *Eduskunta edellyttää, että hallitus tar-
kistaa valtiontalouden kehyksiä siten,
että niihin voidaan sisällyttää perustur-
van parantamisohjelma, jossa työttö-
mien peruspäivärahaa ja työmarkkina-
tukea korotetaan 1,7 euroa päivältä,
kansaneläkkeeseen tehdään 20 euroa
kuukaudessa merkitsevä tasokorotus ja
opintorahaan tehdään 15 prosentin ta-
sokorotus ja samalla tarveharkinta
poistetaan yli 18-vuotiailta.*
8. *Eduskunta edellyttää, että hallitus luo-
puu matalapalkkatuesta ja lisää panos-
tusta pitkäaikaistyöttömiä koskeviin toi-
miin ja ympäristötoihin sekä lisäksi
nuorten osalta varmistaa, että kaikilla
olisi työllistymistä edistävä koulutus-
pohja.*
9. *Eduskunta edellyttää, että valtion asun-
torahastosta budjettiin tuloutettavaksi*

aiotut varat käytetään asuntotuotantoon ja muuhun asumisen kehittämiseen sekä asumiskustannusten alentamiseen.

10

Eduskunta pitää tilannetta huolestuttavana ja edellyttää hallitukselta ripeitä toimia tilanteen korjaamiseksi, jotta laivojen ulosliputus voidaan estää ja kotimaista tonnistoa lisätä.

Helsingissä 22 päivänä huhtikuuta 2005

Kari Uotila /vas
Mikko Immonen /vas
Mikko Kuoppa /vas